

ileridekiler:

İleri Koleksiyonu'ndan Bir Seçki

İleridekiler: İleri Koleksiyonu'ndan Bir Seçki

İleridekiler:
İleri Koleksiyonu'ndan Bir Seçki

Rasih Nuri - Bedia İleri
Mahmure - Suphi - Esin Ümit İleri
Rezan - Mehmet Can - Eren Can İleri

© Galeri Nev, 2010

Galeri Nev
Gezegen Sokak 5, 06700
Gaziosmanpaşa, Ankara
T +90 (312) 437 93 90
F +90 (312) 436 39 47
E ankara@galerinev.com

Editör: Deniz Artun
İleri Koleksiyonu Arşiv Çalışması: Gözen Müftüoğlu Aksan, Elif Üney
Tasarım: Emrah Çiftçi
Fotoğraflar: İrem Sevgör, Cemil Batur Gökçeer
Baskı: Pelin Ofset

Bu katalog 1 Ekim - 1 Kasım 2010 tarihleri arasında Ankara Galeri Nev'de düzenlenen
“İleridekiler: İleri Koleksiyonu'ndan Bir Seçki” başlıklı sergi dolayısıyla yayımlanmıştır.

Metinlerin iması, yazarların kaleme aldığı biçimde bırakılmıştır.

İleridekiler: İleri Koleksiyonu'ndan Bir Seçki

GALERİnev

Koleksiyoncu değilim

Rasih Nuri İleri

Birçok kişi, hatta resim, müzayedede evi ve galeri sahibi, benim resim koleksiyoncusu olduğumu sanıyor. Ben, hiçbir zaman resim koleksiyoncusu olmadım, olmayı düşünmedim, kaldi ki öyle bir olanağım da olmamıştır. Oysa yıllar önce Somut dergisinde, sevgili dostum Semih Balcıoğlu'nun, bende üç bini aşkın resim, yani desen, suluboya, guaj, gravür ve yağılıboya bulduğunu yazdığını da bir gerçekträgt. Böyle olunca, öncelikle bu gelişkiye açıklamam gerekecektir.

(Bazı kişilerin kafasında oluşan bu yapay gelişkiye çözümlemek için yine benimle ilişkili politik bir açıklama yapmam faydalı olacaktır. 70 yıldır Komünist Partisi üyesi olduğum herkesçe bilinmektedir. İşte resim koleksiyoncusu olmam ile Komünist olmam arasındaki görünürdeki gelişkiye bu yönde çözmek bana gerçekçi göründü. 1960'lı yıllarda Adana'da iki önemli kitabı vardı: Sadık Aldatmaz ve Vakkas Aldanmaz. İlkisi de yıllar boyunca, el altından, o dönemde Komünist sanılan kitaplar satarlardı. Polis ise ticaretlerine mani olmaz, sadece bu kitapları satın alanların listelerini almakla yetinirdi. Bu müşterilerden birisi de, sonradan hayat arkadaşım olan Bedia Behlil idi. Yıllar geçti, 1960'lı yıllarda Mehmet Ali Aybar'ın yönettiği Türkiye İşçi Partisi kuruldu, ateşli Parti yöneticilerinden birisi de Vakkas Aldanmaz oldu. Aybar ile birlikte ilk Diyarbakır'a gittiğimizde otomobilde Vakkas da vardı, şoföre "direksiyon işçisi" diye hitap ederdi. Bu yolculukta çarpıcı bir formül kullandı: "Ben sonradan olma, kitaptan dolma sosyalist

değilim, anadan doğma sosyalistim." Sonradan bu formül "dogmatik sosyalist"e dönüştü. Şaka bir tarafa, Türkiye'de "kitaptan dolma", yani Marksist-Leninist teoriyi hakkıla bilen değil, az çok bilenlerin dahi yok derecede az olduğunu çok sonra öğrenecektim.

Yüzbaşı Abdülkadır, yani yazar ismi ile Vedat Türkali, koca bir kitabında 40'lı yillardaki gençliğin nasıl gizli Komünist Partisini arayıp bulmadığını, hatta sonunda örgüt kurmaya kalkışlıklarını uzun uzun anlatır. Oysa ben hiçbir zaman Komünist Partisi aramak zorunda kalmadım, çünkü ailece Parti'nin içindeydim. Parti'nin bütün yayınlarını ve hatta Marksizmin, Leninizmin ve de Sovyetler Birliği'nin kuruluşuna dair bütün kitaplar, doktor Şefik Hüsnü'nün Aydınlık yayınları evimizde bulunuyordu. Parti'nin ilk ideoloğu, üniversitede Pedagoji Enstitüsü Başkanı Prof. Sadrettin Celal Antel ve küçük kardeşi ilk tangocu Necip Celal Boğaziçi'nde kapı komşumuzu. O kadar ki 1936 yılında John Reed'in, Lenin'in önsözünü yazdığı *Dünyayı Sarsan On Gün* kitabı çevirisini bana yaptırılmıştı, ancak aynı yıl Moskova'da ünlü Zinov'yev ve Kamanev davası başlamıştı. Az sonra, dava zabitlarının Moskova baskısı da eve geldi, artık çevirimini basılmasına olanak kalmamıştı.)

Yeniköy'deki evimizin duvarlarında, büyük dedem Abidin Paşa'nın Pavli Cagliari tarafından yapılmış portresi, Güzel Sanatlar Akademisi Müdürü Namık İsmail'in birçok tablosu ve diğer bazı resimleri bulunuyordu. Küçük amcam

mühendis Sedat Nuri, büyük dayım Ali Dino ve dostları karikatürist Sedat Simavi, Kalem, Cem ve diğer dergilerde karikatürler yayınıyorlardı; en yakın dostları ise Türkiye Sosyalist İşçi ve Çiftçi Partisi Genel Başkanı Namık İsmail'den başkası değildi. Yatak odamda ise nevresime sarılmış Namık İsmail'in büyük boy çıplak kadın tabloları gizlenmiş durumdaydı. Ne yazık ki, az sonra annem "Sedat, bu çıplak resimleri çocuğun odasından al, işyerine götür" ricasında bulundu, o resimler böylece kayboldu. Sade onlar değil, büyük amcam mimar Vedat Tek Paris Resim Akademisi'nden mezundu; dayılarım Arif, Ahmet ve Abidin de resim yapıyordular. Böylece, dolaplar dolusu resimleri olan bir evde büyündüm. Resim koleksiyonu diye bir kavramla ilişkimi olmadı, sadece ressamlar tanıdım. Şunu da ekleyeyim, Osman Hamdi Bey yakın dostumuz Ekrem ve Cemal Reşit'in büyük dayıları idi. Büyük amcam Prof. Yusuf Razi Bey'in resim hocası ise Süleyman Seyyit Bey idi ve kendisinde onun desenlerini kapsayan bir defter de bulunuyordu. Amcam "Ben ölünce senin olsun" dediye de, ölünce kızı tarafından defterin önemi anlaşılmamış ve lüzumsuz kağıtlarla atılmış olacak. Evet, ressamlarla, dayılarım arkadaşlarıyla, hatta benim okul arkadaşım Avni Arbaş ve diğerleriyle çok yakınlığım olmuştu. Sonra anlatacağım birçok resim bizim eve getirilip terk edilmiş, geri alınmıştır; sevdigimiz insanlara da, örneğin düğünlerde rahatlıkla Namık İsmail'ler, Fikret Mualla'lar, Selim Turan'lar hediye etmişimdir.

Bence bu anlattıklarım resim koleksiyoncusu kavramı ile özdeş değildir. Bazı günler olmuştu ki; Fikret Mualla'nın harika suluboyalarından kırk beş tanesi uzun zaman çekmecelerimde yer almıştır. Dayım Abidin'in vefatından birkaç ay önce, bendeki Abidin'leri beraberce saymaya kalkıştık; yedi yüzü aşıkın eser çıktı ve bu arada imzasız olan yüzden fazla resmini imzaladı, bunların arasında bir soyut (*abstrait*) yağlıboyasına 1930 tarihini ekleyip "Benim ilk yaptığım *abstrait* resimdir" diye bilgi verdi. Daha önce, tahta üzerine yaptığı bir yağlıboya Boğaz manzarasının arkasına da imzasını ve 1929 tarihini atarak bir soru işaret etti. Kaldi ki, 1934 yılında Leningrad'a, sinemacılık öğrenmek için Atatürk tarafından

gönderilmeden önce yaptığı resimlerin yüzde doksanı halen bendedir. Kendisi yıllar sonra yazdığı iki mektupta bunlardan altmış tanesinin "Rasih Nuri İleri Koleksiyonu" kaydi ile retrospektif kitabında yayınlanmasını benden istemiştir. Bu ayrı bir konudur, Abidin Dino kitabımda yerini alacaktır. Aynı şekilde amcam Sedat Nuri, Paris'e son gidişinden önce bana bizde olan eserleri dışında iki yüzden fazla yapısını hediye etmiştir.

Büyük dayım Arif Dino'ya gelince, 1957'de vefat etmeden önce yazdığı vasiyetnamede bütün varlığını bana hibe etmiştir. Arif'in hayatındaki kardeşlerinin ve yeğeninin kabulu üzerine Arif'in tek varisi ben oldum. Bana eskiden vermiş bulunduğu resimler haricinde, kütüphanesindeki kitaplarının sayfaları arasına gizlediği yedi yüzü aşıkın eseri ve de iki Çallı İbrahim, iki Ali Avni Çelebi, otuza yakın Bedri Rahmi, üç yüz yakın Ali Dino, ona yakın Yunan gravürü Galanis ve Rikkat Kunt'un tezhib defterini, yaprak üzerine çizilmiş hatlarını, çiçek resimli alaturka müzik kitabını ve diğer kitaplarını ve heykellerini bana bıraktı. Tarihi el yazmalarının kopyalarını Süleymaniye Müzesi'ne ve İstanbul Belediyesi'ne bağlı İSMEK kuruluşuna hediye ettim. Aynı şekilde, dedem Abidin Paşa'ya ait XVI. yüzyıldan kalma el yazması Mesnevilerin kopyası da Süleymaniye Kütüphanesi'ndedir.

Doksanıncı yıldönümümde Londra Oteli'nde sayın arkeolog İlmiye Hanımefendi ve İsmet Kür ile yapılan röportajda belirttiğim gibi, kütüphanemi, resim ve hatları yollar önce Türkiye İşçi Partisi'ne hibe ettiğimi belirttim. Ne yazık ki, 12 Mart darbesinde İşçi Partisi arşivi darbeciler tarafından yok edildi. İkinci vasiyetnamemde ise aynı hibeyi DİSK Sendika Konfederasyonu lehine tanzim ettim, bu kez 12 Eylül 1980 darbesiyle DİSK arşivi de SEKA'da imha edildi. Çocuklarımı niyetim, gücüm yeterse bir Rasih Nuri İleri Sanat ve Kültür Vakfı kurup hepsini orada yaşatmaktır. Bu amaçla bir sponsor ve de Türkiye Cumhuriyeti'nin bir müessesesinin desteğini sağlayabilsek çok mutlu olduk.

2005 yılında Eczacıbaşı'ların İstanbul Modern Müzesi'nde sergiledikleri Fikret Mualla

koleksiyonunda, bende ki Fikret Mualla'ların büyük bir kısmı yer alıyordu. Bilmem nedense, daha önce ağabeyim, dostum Taha Toros'un Akbank yayınlarından yayınladığı *Fikret Mualla* kitabında bulunan Mualla'nın Abidin Dino'ya yazdığı ilginç mektup ve mektubun çerçevesindeki muhteşem suluboya sergide yer almamaktaydı. Galeri Nev de, aynı eseri sergiye katmadı.

İstanbul Modern'deki Mualla sergisinin son günlerinde bir söyleşi yaptım, doğru hatırlıyorsam eski dostum Hifzi Topuz da benden sonra konuşmuştu. Sergide Hifzi Topuz'un koleksiyonunda yer alan, kendisine düğün hediyesi olarak vermiş olduğum Mualla'nın yağlıboya "nü"sü de vardı. Bu arada dostum doktor Safder Tarım ve eski Mina Urgan koleksiyonunda bulunan tanık resimler de vardı. Onlardan bahsederken Hifzi Topuz bu söylediğimi doğruladı. Sonradan yaptığı bir televizyon konuşmasında, o eserin kıymetini bilmediğimden dolayı kendisine verdiğim söylediğini duydum. Ben konuşmayı şahsen izlemedim. Şayet öyle bir şey söylediysen okkalı bir yanlışlık yaptığı apaçık. Konuşmasında hediyeyi verirken Mualla'nın değerini bilmediğimi değil de Hifzi'nın dostluğunun değerini abarttığını söylemesi gerekmez miydi! Kaldı ki, Hifzi'ya nişan hediyesi olarak da bir Bedri Rahmi yağlıboyası vermiştim, o yağlıboyanın öyküsü de ilginç: 1930'lu yıllarda Bedroş, doğru hatırlıyorsam, o resmi 100 liraya sergilemişti, ben ise Eyüp Reşadiye Ortaokulu'nda öğretmenlik yapıyordum ve 100 liradan az maaş aldığım gibi, o parayla baba evimin bakımına katkıda bulunuyordum. Bedroş'a "Ayda 5'er lira ödeyip resmi almak istiyorum" dedim ve 5'er lirayı aydan aya ödedim. Hifzi ile Nezihe'ye nişanlanırken verdığım resim o resimdi. Mualla'ya gelince, onu düğün hediyesi olarak verdim. Eğer Hifzi böyle bir konuşma yaptıysa, bende ki el yazısı ile onun bir tekzibi bulunmaktadır. Fransa'da yayınladığı *Caricature et Société* kitabına yazdığı ithafat aynen şöyle yazmıştı: "Sevgili Raso'ya, Bedia'ya ve Suphi'ye. Rasih, ilk resim eleştirimini 1945'te senin zorunlu yazmıştım, anımsıyor musun? (Hifzi Topuz, 26 Mayıs 1975)" O öykü başka bir öykü...

İstanbul Modern'de yaptığım konuşma çalkantı yaratmıştı. Mualla'nın "nü"lerinden ve evimdeki diğer resimlerden bahsederken sergide yer alan iki nü ile bir yağlıboya manzarasını, tanımadığım birinin Kamondo Hanı'ndaki stüdyomun açık kapısından içeri bırakıp gittiğini söyledim. Aynı şekilde Leopold Levy'nin bir gün bize geldiğinde kapı arkasına imzalı bir yağlıboya bıraktığını, yine başka birisinin kapı arkasına dört Nazmi Ziya yağlıboyasını koyduğunu söylediğimde genç dinleyiciler bir hayli heyecanlandılar: Acaba ne yapsak da bizim başımıza da böyle şeyler gelse diye. Bu konuşmamdan sonra Nazmi Ziya'nın yeğeni, dostum Faris Erkman'ın oğlu Ferit Erkman konuyu çözüverdi. Nazmi Ziya'nın yeğeni, aile dostumuz Uzun Rasih (Güran), Nazmi Ziya'nın ölümünden sonra onları habersizce bize bırakmış, babasına da aynı oyunu oynamış. Bugün Galeri Nev'de sergilenen Faris'in işçi, köylü resmi de Rasih Güran tarafından 1962 yılında düzenlediğim Türkiye İşçi Partisi ilk resim sergisine hediye edilmişti, ben de o sergiden resmi satın almıştım. Kaldı ki, TİP sergi davetiyesinin üstündeki Fikret Mualla'nın Neyzen Tevfik portresini de daha birçok resimle birlikte aynı sergiye ben hediye etmiştim.

Bunun dışında, Abidin Dino'nun Ara Güler ile beraber hazırladığı *Fikret Mualla* kitabından Rasih İleri Koleksiyonu'ndan diye geçen Fikret Mualla ve ayrıca Osman Hamdi, Tristan Tzara ve daha birçok önemli eseri de Abidin bana hediye etmişti. En son, Abidin'in dörde katlanmış bir şekilde bir zarfa koyup Paris'ten postaladığı ve İstanbul Modern'deki sergide yer alan Fikret Mualla'yı unutmamak gereklidir. Aynı şekilde, anneannemin kardeşi Cevat Bey, ölmeden önce, ünlü Hollandalı ressam Van Santen'in altı eserini ve de 1930 yılında Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın imzaladığı ve Yarın gazetesinde yayınlanan Abidin Dino'nun desenini de bana verdi; kaldı ki, daha önce o desen yıllarca bende bulunuyordu. Dayım Ahmet Dino ise, bana Paris'te yaptığı "nü"lerle, ölmeden evvel evimizde çizdiği suluboyaları bırakmıştı. Ayrıca Ahmet dayım Remide ile evlenince, Fikret Adil Koleksiyonu'ndan gelen ve Nev sergisinde yer alan Nejat Devrim ve Zühtü Müridoğlu'nun resimleriyle Beyoğlu'nda bir mobilyacının bodrumunda bulduğu ve

1950'li yıllarda 5 liraya satın aldığı, İstanbul Modern'de ve Nev'de sergilenen Fikret Mualla'nın kırmızı yalısını da bana hediye etmişti. Şeyh Şamil'in ve Hakkâk Zade'nin oğlu ünlü Osman Bey'in torunu Muammer Hasağısı, kendi yaptığı resimler haricinde ev hediyesi olarak dedesi Hakkâk Zade'nin iki hattını ve Hafız Osman'ın şahane bir karalamasını bana hediye ettiği gibi, Mualla Eyüboğlu ile karşılıklı olarak birbirimize verdiğimiz-sattığımız resimler de vardır. Sadrazam Küçük Sait Paşa'nın oğlu Büyükelçi Kemal Said'in hediye ettiği iki hat, teyzem Sahip Mollazade Pirioğlu ve Evrenos soyundan Sare Hanımefendi'nin verdiği gravürler ve hatlar, Halid Ziya Bey'in kızı Bihin Teyzenin hediyeleri de unutulmamalı. Ben ise kendisine çok sevdiğim bir Selim vermiştim, öldüğünde hizmetkarları tarafından diğer bazı eşyaları ile birlikte çalındı.

Aynı şekilde, Fethi Okyar'lara, Ulagay'lara ve düğünlerde birçok kişiye hediye ettiğim resimlerin dökümü sayfalar tutar. Bunların arasında, bizi ailece Kıbrıs'a davet eden eniştem Sayın Ataçeri'ye verdiği iki Selim Turan, sevgili karım Bedia'nın kulak ameliyatını yapan dostum Prof. Muzaffer Öktem'e verdiği Abidin Dino'nun yağlıboyası, avukat Nabil Varuy'a ve başkalarına verdiği hediyelerin listesi uzun, bazları ise bir ödeme niteliği taşır. Son bir örnekle bu konuyu kapatayım: Büyük amcam mimar Vedat Tek'in torunu Nermin'e ilk evliliğinde bir yağlıoya hediye etmişim, elli yıl sonra yakın bir akrabamıza "Rasih bana bir yağlıoya hediye etmişti, üstünde Namık diye bir imza var, acaba tanınmış bir ressam mıdır?" diye sorduğunda olayı hatırladım. Demek ki, Nermin'ciğim Namık İsmail diye bir ressam tanımıymış. Kaldı ki, benden ısrarla resim isteyen ve alanların bazıları yıllar sonra bunu tamamen unuttukları gibi, ne yazık! ki bazıları o resimleri kaybetmişler, kendilerinde olmadığını bana söylemişlerdir. Ayrıca, bol miktarda da değişimler olmuştur; örneğin, amcam Celal Nuri'nin torunu, son kocası Settar İksel'den kalan ve bir benzeri Ayasofya Müzesi'nde bulunan şahane bir "hat", Abidin'in bir deseni karşılığı benimle değişimler etmiştir. Nasıl ki, Abidin'in Balıkesir'deki

görevinden (o dönemde devlet bazı ressamları resim yapmaları için çeşitli şehirlere gönderirdi) kalan bir yağlıboyayı sınıf arkadaşım yeğeni Yahşı Baraz'ın "Bu Abidin'in değil" demesi üzerine, kendisine, Abidin'e geldiğinde imzalatıp Maçka Mezar Galerisi'nde sattığında, resmin bedeli karşılığında aynı müzayedede birbirinden önemli dört "hat" ile değiştirmem benim için unutulmaz bir hatırladır. Sadece bu dört "hat"ın hattatlarını zikrederek konuyu kapatayım: Melekpaşazade Ali Haydar, Mehmet Tevfik, Kazasker İzzet ve Mustafa Rakım. Hayatta böyle düşesler de olabiliyormuş demek ki.

Bu arada kaybolanlar ve gidip gelenler çokça olduğu gibi, nasıl gittiklerini ve geldiklerini bilmemişim birçok resim de var diye söylesem gerçekten uzaklaşmış olmam herhalde; ayrıca Dağhan Özil ile değiştirdiğim resimler de cabası. Dağhan'ın bir resme müşteri bulunca onu sahibinden satın almaktansa çoğu kez kendisinde bulunan daha kıymetli bir resim ile değiştirerek nakit para sağlamayı tercih ettiğini yakınları bilirler. Nev'de sergilediğim Hakkı Anlı bu tür resimlerden bir tanesidir.

Abidin ile çocuk yaşta iken yaptığımız bir tartışmayı ve anlaşmayı açıklamanın zamanı geldi: Abidin "Bir İngilize göstereceğim" bahanesiyle bendeki on üç "El" desenini alıp Fikret Adıl'e götürmek istediğiinde, ben "Fikret geriye resim vermez" diye dayattım, Abidin ise "Söz veriyorum geri gelecek" deyince, çocuğumsu bir anlaşma yaptı: Bendeki bütün resimlerin bunlar gelinceye kadar benim olsun diye dayattım ve imzasını aldım. Uzun yıllar geçti, "Eller" geri gelmedi. Fikret ve Abidin ölüdükten sonra Fikret'in son karısı bir gün bana telefon edip "Bir zarfta bir Arif Dino ile on üç Abidin imzali 'El' resmi bulduk. Arif senin olsun, Abidin'lere müşteri bulabilir misin?" diye teklifi bulundu; artık ben de ihtiyarlamışım, ne yazık ki üzerinde durmadım. Elbette bu anlaşmamız bir şakadan ibaretti.

Sözü gelmişken Fikret Adıl konusunu açmak gerekecek: Abidin Yarın gazetesinin dışında ilk eserlerini Fikret Adıl'in Artist dergisinde yayınlamıştı. Bu koleksiyonu geçen yıl bir açık arttırmada adeta bedavaya aldım. Fikret'e

gelince, *Asmalı Mescit* ve diğer kitapları gerçekten bir dönemin simgesidir. Kendisi kuzinim Remide ile evliydi. Belki, Fikret Mualla'yı da ilk ünlüleştiren Fikret Adil'dir. Ressamlar hakkında yazilar yazar, sergiler düzenler ve kendilerinden dergilerde basılmak üzere veya sadece hediye olarak resimler alırı. Örneğin, Atina'da bir Bedri Rahmi sergisi düzenlemiştir, hiçbiri geri verilmemi. Abidin ve Arif de bu sınıfa girer. Daha sonra, birçok dergide de çalıştı ve hatta 1939'da SES (Sanat Edebiyat Sosyoloji) dergisini beraberce çıkarttık. Bu dergilerde yayınlanan resimlerin de çoğu kendisinde kaldı. Hatırlam, Nejat genç bir çocuktur ve yeni resim yapmaya başlamıştı; şüphesiz bütün aile bir sanatçı ailesiydi, ressam ve yazar Cevat Şakir, Fahrünnisa Zeid, Aliye Berger, Füreya Koral... Bir gün, Büyükkada'da Şakir Paşa Köşkü'nde, Fahrünnisa benim portemi yaparken Fikret Adil, Leopold Levy ile beraber çakageldi. Fikret Adil, yeni resme başlayan Nejat'ı Levy'ye tanıttırmak ve eleştirisini almak istyordu. Leopold Levy'nin sözlerini hâlâ unutmadım: "Çocuklar çok *defa şiddetli renkler kullanırlar*, *Nejat bu renkleri büyüdüğünde kullanmaya devam edebilirse büyük bir ressam olabilir*" demi. Levy o dönemde tanınmış bir Fransız ressamıydı ve İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'nde yeni bir çığr açmıştı. Nejat ise, renk ustalığını ölünceye kadar sürdürdü.

Burada Galeri Nev'deki sergide yer alan Fahrünnisa'nın "Rasih İleri portresi" hakkında da iki söz söylemek isterdim: Bu portre, ilk kez Dolmabahçe Sarayı'nda sergilenmişti. Yıllar geçti, Fahrünnisa'nın öldüğü yıl kendisine bir mektup yazdım. Mektuba en küçük oğlu Prens Raad'ın iki yaşında iken Berlin'de Emir Zeid'in büyüğelçiliği sırasında annesi tarafından çizilmiş portresinin bir fotokopisini ekledim; az sonra, Ürdün Kraliyet Sarayı'ndan gelen mektup beni çok mahçup etti. Mektupta "Yolladığın resim tam gününde, Raad'in doğum gününde geldi, Kral'ın hediye ettiği murassa altın çerçeveye tam uydu" yazılıydi. Aynı mektupta "Büyükkada'da bir gün seni bir Şeyh'e benzetmiş ve bir tablonu yapmıştım, acaba duruyor mu?" diye soruvermişti. Ben cevap veremeden sevgili Fahrünnisa ablam, 100 yaşına çok yaklaşmışken vefat etti. Ben de bu

yüzden fotokopi meselesini açıklayıp kendisinden özür dileyemedim.

Nev'de sergilenen Abidin'in *Gerilla* resimlerine gelince, onların da garip bir öyküsü vardır. Abidin, bu resimleri Amerika'ya götürmek üzere Ayasofya Müzesi'ni restore eden Whitimore'a vermişti. Resimlerden yillarda ses çıkmadı. Yıllar sonra, resimlerden kesinkes ümit kesildiği bir sırada, Aliye Berger bana bir mektup yolladı. O sıralarda, Surp Agop'daki Şakir Paşa Apartmanı işhanına dönüştürülerek üzere müteahhide verilmiş ve apartmanın tavanarası odalarında bir resim rulosu bulunmuştur. Bu rulo, otuz-kırk yıl önce Whitimore'a teslim edilen resimlerin ta kendileriydi. Whitimore, uçağa binecekken resimleri götürmeye sakincalı bulmuş ve Fahrünnisa Hanım'a teslim etmiş, Fahrünnisa ise ruloyu apartmanın tavanarasına bırakmış. Büyük bir sevincle Abidin'e müjdeyi verdim. Abidin önemsememi, sonunda "Resimler sende kalsın, ne yaparsan yap!" dedi. Bu öyküyü, 2005 yılında Nev'deki Gerilla Desenleri kitabında ayrıntılı olarak anlatmıştım.

Fikret Adil'e dönemim, yukarıda söylediğim gibi resimlere el koymada çok usta bir kişiyydi. Ancak, bir hayli tepki uyandırıyordu. Örneğin, bir gün Fikret'in koleksiyonundan bahsettiğimde Cemal Tollu "Ben o adamlı görüşmem, hiçbir resmimi de kendisine kaptırmadım" diye cevap vermişti. Fikret, Remide'den sonra yine evlendi, alzheimer'a tutuldu ve yillarda topladığı resimleri satarak ölünceye kadar geçinebildi.

Son bir paragraf... Yukarıda önemli iki noktayı açıklamadım: Önce, 1940'ların başında yapılan ve büyük yankılar yaratan "Liman Sergisi"nden söz etmedim.

"Liman Sergisi"ni tertipleyen ressamlar sonradan "Yeniler Grubu" olarak örgütlenmişlerdir. Abidin, Atatürk'ün kendisini yolladığı Leningrad'da sinemacılığı öğrenmiş ve uygulamıştı. 1938 yılında Türkiye'ye döndü. Dünya, "İkinci Dünya Savaşı" eşliğindeydi. Abidin SES, *Yeni Edebiyat* dergilerinde çalıştığı gibi, ressamlığını da devam ettiriyordu. Kurucusu olduğu "D Grubu" ressamları ise,

artık Güzel Sanatlar Akademisi'nde profesör olmuşlardı ve bir dereceye kadar yeni nesile gereken desteği göstermiyorlardı. Oysa, yeni nesil dediğimizde Nuri İyem gibi, Abidin ile yaşıt olanlar da bulunmaktaydı. Abidin onlarla birlikte tek konulu bir sergi düzenledi: "Liman Sergisi"nin konusu; İstanbul Limanı, yaştantisı ve şehriydi. Aynı konuda Fikret Mualla'nın şahane suluboyaları bizde varolduğu halde Mualla daha önce Paris'e gittiğinden o gruba dahil olmamıştı. "Liman Sergisi" çok önemli sanatsal ve politik etkiler yaratan bir sergi oldu. Artık, Dünya Savaşı konjonktüründe bir sağ ve sol ayrimı ağır basmaktadır. Bu sergideki ressamlar arasında, "solcu" militant olmayan bir tek Avni Arbaş bulunmaktaydı. Selim Turan, Kemal Sönmezler, Turgut Atalay, Haşmet Akal, Jak İhmalyan, Faruk Morel ve diğer arkadaşlar sergiyi hazırlarken Abidin Dino, Kuledibi'nde Kamondo Hanı'nın terasını stüdyo olarak kiralamıştı. Abidin çok dil bilen, Sovyetler Birliği, Londra, Paris, hatta ABD ile sanat ilişkileri olan bir kişiydi ve başında sergi adeta Abidin Dino ve arkadaşlarının sergisi olarak algılanmaya başlamıştı. Bu olay, Nuri İyem ile Abidin arasında ölünceye kadar süren ve hiç de hoş olmayan bir ayrılık yarattı; o kadar ki, Selim Turan, Nuri'nin yüzünden Abidin'i dışlayan "Yeniler Grubu"ndan ayrılmak gerektiğini duydular.

"Liman Sergisi" dolayısıyla, yıllarca süren arkadaşlıklarım pekiştiği gibi, sergide Selim Turan, Avni Arbaş ve diğer ressamlardan resimler aldım. Koca yağlıboyalar 15 liradan satılmaktaydı. Hatta, sergi kapanınca rahmetli Yusuf'un yaptığı serginin afişinin orijinali bende kaldı. Aşağı yukarı sergideki bütün ressamlar, bana resimler hediye etti. Turgut ve Avni portrelerimi yaptı, bir mektubunda Nuri İyem de portremi çizdiği gibi sergiden sonra sınıfta bütünümeye kalan sevgilisi Nasip'e (İyem) matematik dersi vermeme karşılık bir yağlıboya vermemi teklif etti, o resim de Nev'de sergilenmektedir.

TİP'in sergisine gelince... Bu sergi, 1962 yılında Füreya'dan aldığım ilhamla düzenlediğim Türkiye İşçi Partisi birinci resim sergisidir. Bu sergiden Mehmet Ali Aybar ve Abidin Dino hakkında hazırladığım iki kitabında uzunca bahsetmek niyetindeyim. Yurt içi ve dışı

ressamlardan bağış olarak aldığımız resimlerden oluşan bu sergi çok başarılı oldu, Ankara'da da tekrarlandı. Parti'nin İzmir'de toplanan Birinci Kongresi'nde okuduğum mali rapora göre, Parti'nin ilk iki yılındaki masraf ve borçlarının tutarı kadar, yani o zamanki parayla sergide 25 bin lira gelir sağlanmıştı, bu da döneme göre büyük bir paraydı. Eski dostlarım Hakkı Anlı ile Mübin Orhon bu sergide bana çok yardımcı oldular. Bir Selim yan çizdi.

Ailedeki ressamları sayarken, yurtdışında birçok resim sergisi açan amcamın oğlu, diplomat Refik İleri'nin de ressam olduğunu ayrıca unutmamak gereklidir. Oğlum Mehmet İleri'den burada söz edeceğim de değilim. Nev sergisinin başta gelen katılımcıları olarak bu görevi kendisine bırakıyorum.

Resim dedikodusu için bu kadarı yeter, ancak şunu eklemeyi gerekliliği görüyorum ki; böyle bir muhit içinde bende kendiliğinden bir resim kültürü gelişmiştir ve böyle bir kültür olmadan ressam da, resim tüccarı da, koleksiyoneri de olmak mümkün değildir. Burada önemli bir noktayı da vurgulamak gerekiyor: Türkiye'de son birkaç yılda yapılan resim müzayedelerinde, olağanüstü fiyatlarla resimler satılmaktadır; aynı zamanda, bence olağanüstü boyda resimler de satılmaktadır. Hele alçak tavanlı evlerimizde o resimlerin asılacağı duvarların yokluğu benim için bilmece niteliği taşımaktadır. Kaldı ki, benim kanımcı resim eleştirenler de, satanlar da, alanlar da, hepsi değilse de çoğu kez konularıyla ilişkisi olmayan kişilerdir.

Bu eleştirimde, ne yazık ki çok yaygın bir hal alan Türkiye'deki sahte resim üretimini değerlendirmekten kendimi alamıyorum. Bu olay, örneğin, en yakınlarından Fikret Mualla ve Abidin Dino için varittir, o derece ki yurtdışında sahte Mualla sergileri yapmakta ve ne yazık ki o yapıtları yabancılar değil, Türk koleksiyonerler satın almaktadır.

Abidin Dino'ya gelince... Değişik bir hususu da açıklamam gerekiyor, Nev'inbastığı Eller kitabında (1984, Ankara, 7. resim) büyük bir sürprizle karşılaşmıştım. Kitapta, aslı bende bulunan anneannemin ayağının resmi de yer alıyordu. Derhal resmin aslini aldım ve kitaptaki

baskının üzerine koydum: İkişi de aynı ölçüteydi, tam tamına aynı resim söz konusuydu, tek farkları imza değişikti ve kitaptaki röprodüksiyonda tarih yoktu. Kitabı basanlara sordduğumda, resmin sergide yer aldığı ve satıldığı yanıtını aldım. Bu resim sahte bir Abidin değildi, konuyu Abidin hakkında yazdığını kitabında ayrıca açıklayacağım. İki Türk ressamının ricası üzerine bendeki Abidin desenlerinin ikişer fotokopisini çekmiş ve bir takımını Abidin'e postalamıştım. Sevgili dayım, annesinin ayaklarını benden geri istemektense, altı ışıklı bir cam üzerinde yolladığım fotokopiden resmi kopyalamıştı. İşte bu kadar! Bunu ressamin kendisi yaptığına göre, o resmin sahte sayılmaması gerekebilir...

Globalizm aşamasındaki emperyalizmin son büyük ekonomik krizinde ben çok yüksek rakamlara ulaşan resim piyasasının Türkiye'de çökeğini sanmıştım, aldanmışım. Bir yönden çok fazla ve gereksiz parası olanlar ortaya çıkmış bulundu, diğer yönden de tipki gayrimenkulde olduğu gibi resim koleksiyonu yapmanın akıllı bir yatırım olduğunu sananların türediğini de sanıyorum. Ayrıca, belki benim zevklerim çağdaşı kalmış olabilir, yine de Türkiye'de milyonlara satılan birçok resmin beş para etmediği kanısından da vazgeçmemiyorum.

Burada bir nokta üzerinde durmam gerekmektedir: Türkiye resim piyasası ile dünya resim piyasası arasında bir kopukluk bulunmaktadır. Hiçbir Türk ressaminin dünya piyasalarında önemli bir yer alacağını sanmadığım gibi, hiçbir önemli yabancı ressamin da Türkiye'de alicısı olduğuna inanmıyorum. Bunu söylemekten, Rafi Portakal'ın gümüşünü ödemek şartıyla yaptığı "Klasik" resim satışı olayını ve Ankara Nev'in 1985'ten beri sürdürdüğü Avrupa "Modern" sanat sergilerini, Dağhan Özil'in "Modern" Avrupa sanatını tanıtmaya uğraştığı unutulmamalıdır. Bunların bir istisna mı, bir başlangıç mı olduğunu değerlendirmek erkendir sanırım.

Öte yandan Lord Salisbury'nin Londra'da iki müzesi bulunduğu, bunlardan birinin "Klasik", diğerinin "Modern" sanatı kapsadığını ve Modern Sanat Müzesi'nde eski dostum Mübin Orhon'un iki yüz civarında eseri

bulunduğunu hatırlatmak gereklidir. Başka bir iki ressamımızın da az sayıda eseri yurtdışı müzelerinde yer almış bulunabilir. Bunlar şimdilik bir istisna olmaktan ileri gitmez.

Diğer bir konuya da değinmem gerekecektir. 1930'larda Marksist-Leninist Sovyet Devrimi'nin yerine Rusya'da bir bürokratik sapmanın iktidara geldiği, 1991 yılında ise sosyalizm ile ilişkisi kalmayan bu sapmanın çöküğü gerçeği yer almaktadır. Çökken, bazlarının iddia ettiği gibi "Reel Sosyalizm" değil, Stalin'in bürokratik sapmasıdır. O dönemde, "artık tarih bitti" safsatının yanı başında dünya emperyalizminin Amerikan hegemonyasında bir globalist emperyalizme dönüşlüğü, Avrupa Birliği'nin onun yörüngesine girdiği de bir gerçekdir.

Son ekonomik kriz bu hayalleri de çökertmiştir. Sistem artık tartışılır hale gelmiş, Avrupa Birliği'nde ise tek para "Euro" uygulamasını kabul eden ülkeler bir çöküşün eşiğine varmışlardır. ABD'nin bütün gücüne rağmen globalizm, bir çöküş ve yeni sosyal arayışlar sürecine girmiş bulunmaktadır. Marksist düşünce sistemi tekrar gündeme girerken, yeni şartlara göre bir örgütlenme araştırması eşiğindeyiz.

Sanatsal faaliyetin globalizm döneminde onun etkisi altında kaldığı ve yörensel özgürlüğünü kaybettiğini gerçeğini kabul etmek gereklidir. Son kritik, bu konuda da yeni oluşumlara olanak kazandıracaktır ve bir rönesans dönemine girilebilecektir. Tek kutuplu globalizmin çöküsü, büyük olumsuzluklarla birlikte şüphesiz sağlıklı bir dünyaya doğru yeni olanaklara yol açacaktır veya dünya tam bir çöküntüye varacaktır. Resim sanatının bu sürecin dışında kalması olanaksızdır.

Bundan önceki dönemde, 30'lu yillardan sonra bütün dünyada birçok önemli sosyalist yazar ve çizerleri yozlaşdırılan Stalin-Jdanov "Sosyal Realizm" sapantisını vurgulamak da isterdim; kaldı ki, aynı dönemde sosyalist safta Trotski-André Breton'un doğru sosyalist görüşü de vardı, fakat o dönemde bu cereyan adeta sapıklık sayılıyordu. Şimdi artık bu konu da tartışılmaya açılacaktır.

Resimle doğmak, resimle yaşamak

Mehmet Can İleri

Galeri Nev bizlere İleri Ailesi Koleksiyonu'ndan bir kesit sergilemek istedığını ilk belirttiğinde, karmaşık duygular zihnimde dönmeye başladı. Böyle bir proje nasıl gerçekleşecekti? Babam Rasih Nuri İleri'nin koleksiyonu, bütün bir müzeye sígmazdı. Bende ise sergi konusu olabilecek kadar resim var mıydı? İnsan çokça resmi olduğunu bileyebilir de, o gözle bakmadığından, iyi bir sergi çıkartabilecek kadar parça var mı, eserler aralarında bir bütünlük arzediyor mu, emin olamaz. Fotoğraflar çekildi, resimler arşivlendi, gerçekten de senelerdir görmediğim, unuttuğum birçok resmimi bu vesileyle günüzunge çıkarmış oldum. İki seneye yakın bir çalışma, eleme, seçme sonucunda da yüzlerce resimden oluşan bir birimin varlığı ortaya çıktı.

Her ne kadar bu birimin önemli bir kısmını oluşturan yabancı ressamlar serginin kapsamı dışında kaldıysa da, "İlleridekiler" sergisi elli farklı Türk ressamın eserleri üzerine kurgulandı. Biz de eşim Rezan Benatar'la beraber koleksiyonumuzdan otuzun üzerinde eserle sergiye katkıda bulunduk. Oğlumuz Eren Can İleri de, sanat eserleri ve kitaplarla donanmış bir evde doğmuş, dedesinin evindeki büyülü sanat ortamını görmüş, gerek benim gerekse ressam dostlarımızın atölyelerinde uzun saatler geçip, sanata sevgisini ve duyarlığını geliştirmiştir. "İlleridekiler" sergisinde Eren'in koleksiyonundan da katkılar bulunmaktadır.

Rasih Nuri İleri'nin asırlık koleksiyonu zaman içinde, süzülerek oluşmuştur. Benim şahsi

katkılarına ek olarak, aileme tanıttırmış olduğum Burhan Uygur, Nazmi Yılmaz, Takayoshi Sakabe, Sinan Bıçakçıoğlu gibi ressamlar da cömertçe katkılarıyla bu koleksiyonu zenginleştirmişlerdi. Peki ya ben koleksiyoncu muydum? Nasıl biriktirmiştım elimdeki yüzlerce resmi?

Dünyaya gözüme açıldığımda, doğal ortamım duvarları kütüphanelerle kaplı, kitaplardan artan her alanı ise resimlerle örülmüş bir evdi. Sıklıkla o resimlerden ve onları aileye bağlayan hikayelerden konuşulur, anılar anlatılırdı. Sonradan çok tanınmış oldukları öğrendiğimiz, okuldaki derslerimizde sıkça adlarını duyduğumuz sanatçıların ailemizle tıslımlı bağları vardı. Birçoğu akrabam olan bu ressamlar benim kahramanlarımıdı. Ben de onlar gibi olmak istiyorum, her bulduğum kağıt parçasına resimler çiziyordum ve çizdıklarım övgüyle karşılanıyordu. Babam bazen daktilosunun başında çalışırken, genelde dokunulması yasak olan kütüphanelerinden bir sanat kitabı çıkarır, yere açar, bana sayfaları nasıl üst başından tutup dikkatle çevireceğimi gösterirdi. Bu kutsal kitaplara dokunma ayrıcalığı tanındığında, heyecanla ve biraz da ürkerek saatlerce onları inceler, hayallere dalardım. Bu kitaplar, uzun zaman benim tek oyuncaklarım oldu. Michelangelo, Rafaello, Leonardo da Vinci, Goya, Daumier çocukluğumun ilk büyülü imajları olarak iç dünyama böyle kazındı. Sanırım bu ilk etkilenmeler sayesinde resim yapma, sevdığım ressamların eserlerini toplama ve her

oturduğum mekânda hemen bir kitaplık kurma arzusu yaşamsal bir ihtiyaç oldu.

1976 yılında üniversite eğitimim için Paris'e gittim. Ekonomi okuyacak ve tahsilim süresince kendime resim yapmayı yasaklayacaktım. Ama tüm çabalarıma rağmen güdülerim baskın geldi ve çok geçmeden resim dünyasına yuvarlanıverdim. Çocukluğumun kahramanları olan ressamların, Mübin Orhon, Selim Turan, Hakkı Anlı, sonraları Avni Arbaş, Alberto Guzman ve Charles Maussion'ların arasına genç bir ressam olarak kabul edilmişti. Günlerim onlarla sanat üzerine tartışarak geçiyor, okuldandan artan zamanlarında 208 Boulevard Raspail'daki *Café Gymnase*'a koşuyor, memleket hasretiyle Türk gazetelerini baştan sona tariyordum. O dönemde İlhan Selçuk kendisine yazdığını mektuba cevaben bana Cumhuriyet gazetesini bedava yollamaya başlamıştı. Bir gün dostum Gündüz Vassaf'ın dayısı Zekeriya Sertel ile Paris Vincennes Üniversitesi'nden tarih hocam Yıldız Sertel'in Montreuil'deki evlerine yemeğe gittiğimde, Zekeriya Bey, "Hay Allah geçen hafta birdenbire bedava gazete abonmanım iptal edilmiş, ne oldu acaba?" deyince ondan kesilen aboneliği bana yönettilerini anlamış, muzipçe bir suçluluk duymuştum.

Ne yazık ki, Paris'e adımımlı atar atmaz oradaki Türk ressamların iç çatışmalarına tanık oldum. "Aman Çingene Hakkı'ya Mübin'den bahsetme, birbirlerine düşmandırlar"; "Zaten Mübin lanetli ressami oynar"; "Hakkı da resimden anlamaz"; "Selim Turan'ın babası Atatürk'e süikast düzenlemekle suçlanır. Selim ne Cumhuriyet'le ne de Atatürk'le barışicktır. O yüzden eğer Mübin yanınızdaysa bu konuları hiç açmayın!"; "Aman Abidin'e yönelik hiçbir eleştiri yapmayın, burada Türklerin herşeyi ondan sorurlar!" ve benzeri ithamlarla hem birbirilerini batırmaya çalışıyorlar, hem de taraftar kazanmaya bakıyorlardı. Öte yandan hep aynı mekânlarda buluşup dostça hatırlarlarından bahsettikleri de olurdu. Bu ondokuz-yirmi yaşlarında bir genç için oldukça karmaşık bir durumdu. İçlerinden bir sanatçının eserlerini diğerine övmek neredeyse imkânsızdı; birbirlerinin resimlerini senelerdir görmemiş olsalar bile... Bir keresinde, kendisini çalışırken rahatsız etmemek kayısıyla, usulca Hakkı Anlı'nın atölyesine girmiştım. Sırtı dönük

olduğundan varlığımдан habersiz, tuvaline sert firça darbeleri vuruyor ve "Mübin'e de vur, Abidin'e de vur, Selim'e de vur..." diyerek kin boşaaltıyordu. "Üstad, ne bu kin?" diye sorunca kapının arkasındaki baltayı göstermiş ve "Eğer Mübin bir gün buraya gelirse onun kafasını bu balta ile kıracağım!" diye haykırmıştı. Gerekçesi ise Mübin'in poker oynarken kağıt saklaması ve yakalanana kadar Hakkı'nın epey parasını almış olmasydı. Buna rağmen, Mübin'in kanser olduğunu söylediğimde hüngür hüngür ağlamış, sonra da hemen evine, tavanarası odasına koşup giyinmiş ve "Haydi evlat, Mübin'e gidelim!" demişti.

Montparnasse'da bulunan *Café Gymnase*, Paris'li Türk ressamlar için bir buluşma yeri idi. Habersiz de gitseñ bilirdiniz ki Mübin bir müddet sonra yukarıdaki dairesinden kahveye iniverecek, Komet, Mehmet Nazım, Selim Turan büyük olasılıkla az sonra gelecektir. Ayrıca Belçikalı Jacques Chemay, Şiliili Jaime Azocar, Sloven Vassilij Zbona, Sırp Bata Mikailoviç, Bulgar Jacques Grinberg, Kübalı Augustin Cardenas, Rumen Ion Ionesco, mahalleli Jean-Paul Sartre da her an kapidan içeri girebilirdi. Belki de benim devam ettiğim en iyi üniversitede "*Gymnase Universitesi*"dır. Sanat eğitimimi, Paris Güzel Sanatlar Akademisi'nden ziyade işte orada aldım.

Hakkı Anlı resimlerimi ilk gördüğünde, "Gel benim atölyemi kullan. Ben sabahları geç kalkarım, öğleden evvel gelmem, boyalarımı da kullanabilirsin istersen" demiş ve profesyonelliğe ilk adımımlı attırmıştı. Sonra uzun yıllar asistanlığını yapmış, öğrencileriyle ilgilenmiş, hem evladı, hem arkadaşı, ama daha da önemlisi resimlerini ve resim hakkındaki düşüncelerini paylaştığı yoldaşı olmuştu.

Mübin'le ise tanışmamızın ilk yılları biraz sıkıntılıydı. Çok içер, sarhoş olduğunda saldırganlaşırırdı. Kendisinin de oturduğu 210 Boulevard Raspail'daki binada Nazım Hikmet'in eşi Münevver Andaç ile oğlu Mehmet Nazım, tavanarası odalarında da Komet oturuyordu. Mübin sözkonusu Münevver Hanım veya oğlu Mehmet olunca sarhoş bile olsa kendini kontrol eder, onlar yerine yakınındaki başka birine patlardi. Yine böyle bir günde bana çatmış ve

benden de karşılığını almıştı. Dolayısıyla, bir sene boyunca aynı kahvede birbirimizi görmezden gelerek yaşadık. Bir gün yine *Café Gymnase*'da oturmuş, Selim Turan'a bir dosyadan kağıt üzerine yağılıboya resimlerimi gösteriyordum. Mübin önce boynunu uzattı, sonra yavaş yavaş yer değiştirerek arkamızdaki masaya kadar ilerledi. Birbirimizin farkında değilmiş gibi davrandık. Ertesi gün Mübin kahvedeki barın yanında, tuvaletlere ve telefonlara inen merdivenin başındaki patronun masasına oturmuştu. Gelmemi bekliyordu. Boğuk bir sesle "Bak Mehmet" demişti, "aramızda vahim şeyler oldu, birbirimize ağır hakaretler etti. Artık seninle dost olamayız. Ama iki ressam olarak görüşebilmemiz gereklidir. Dün senin resimlerini tesadüfen gördüm uzaktan, çok şaşırdım. Dargin olduğumuz sene içinde sende müthiş bir değişme olmuş. Bu resimleri yapabilmen için hayatında büyük bir travma olmuş olması lazım. Yeni resimlerini de görmek isterim." O günden ölümüne dek Mübin'in dostlarından biri oldum, yemek param yokken dahi taksitle resimlerini satın alıyordu. Ancak asıl zenginliğim, onun gizli iç dünyasının resmine nasıl yansındığı, benim resmimin nasıl birden derinleştiği ve daha nice konularda saatlerce, günlerce yaptığımız konuşmalar olmuştur.

Café Gymnase, Selim Turan'ın da katkılardını getirmiştir. Kendisiyle tasavvuf üzerine sohbetlerimizi bugün de keyifle anımsıyorum. Matematik profesörü Izak Kapuano ise saatlerce matematik tarihi ve felsefesi, dinler tarihinin matematiğe etkileri, bunun linguistik boyutları ve benzeri konuları işleyip ufkumu açtı. Kapuano beni ressam Marcel Pouget'nin de atölyesine götürmüştür, yeni bir dost, büyük bir ressam, yeni bir görüş açısı ile zihnimin sınırlarını daha da genişletmemi sağlamıştır. Ne yazık ki, Pouget ölmeden kendisiyle resim değişim-tokuş edemedim, kendimi affedemiyorum.

Melih Cevdet Anday'ın Paris'e kültür ataşesi olarak geldiği yıllar da gençlik dünyama damgasını vurmuştur. Tarbes şehrinin komünist belediyesi bir Nazım Hikmet haftası düzenlemiştir, bizden de bir sergi yapmamızı istemiştir. Bunun üzerine Melih Cevdet, Abidin, Mehmet Nazım, Peyami Safa'nın yeğeni Behçet Safa ve ben Pireneler'de bulunan bu şehrde doğru yola çıktık.

Trende sohbet ederken Melih Cevdet "kimlerin gideceğini tayin etmek için kur'a çektil, kur'ada Komet çıkışında Münevver (Andaç), Komet'in orada rezalet çıkarabileceğini, onun yerine kur'adan Mehmet İleri'yi çıkarıvermemizi önerdi" dedi. Böylece yirmili yaşlarında ilk Türk usulü demokrasi dersimi almış bulunum. Sergide Tarbes Belediye Başkanı Nazım'dan bahsederken "otuz senesini hapishanelerde geçiren en büyük Türk şairidir" deyince Melih Cevdet'in yüzü çarpılmış, "Ne saçılıyordu bu adam, en büyük Türk şairi benim!" demişti. Yersiz bir şaka yapıyor sanmıştım. Oysa Mehmet Nazım "Oktay (Rifat) dayım da, Melih Cevdet de daha büyük şair olduklarına inanırlar" diyerek şaşkınlığımı hepten pekiştirmiştir. Seneler sonra Mehmet Nazım nihayet Türkiye'ye dönebildiğinde, Kuzguncuk'ta büyük teyzesi Sara Mocan'ı ziyarete gitmiştir. Sara Hanım da Mehmet Nazım'a babaannesi ressam Celile Hanım'ın bir tablosunu gösterip "Baban da iyi ressamdı, bari sen de şiir yaz!" demişti.

O günlerdeki dostlarımın biri de Jacques Grinberg'di. Bir yahudi peygamberini anımsatan haliyle bütün gün içtiği esrar dumanları arasından derin analizlere dalar ve artık pek az rastlanan bir gerçekçilikle, acıyla yoğunlaşmış resimler yapardı. Ayrıca derin bir resim kültürü, edebiyat ve felsefe konularında zengin bir birikimi vardı. Günler süren tartışmalarımızın ve kavgalarımızın benim insan ve ressam olarak kendimi geliştirmeme büyük katkıları olmuştur. Koleksiyonumun en güzel birkaç parçasını o hediye etmiş veya bana hediye fiyatına satmıştır. Dostlarımın bir başkası da Phillip de Croix'dır. İyi bir ressam olmanın yanısıra çok iyi bir fotoğraf sanatçısı ve tasarımcıdır. Mübin'in ölümüne yakın harikulâde bir portresini çekmiş, "Mübin'in yüzünde ölümünü yakaladım" diye haykırmıştı. Hakikaten de fotoğrafın arkası planında duvara sıçramış boyalı damlaları kan gibidir ve Mübin'in yüzünde onu birkaç ay sonra alıp götürecek olan ölümün izi okunur. Bu portre de koleksiyonumun çok önemli parçalarındandır. Philippe ise kendi koleksiyonuna benim resimlerimden önemli sayıda eser katmıştır.

Burhan Uygur'u da *Café Gymnase*'da tanıdım. Paris'e gelmişti ve arkadaşı Komet'te kalyordu.

Tanışınca boynuma atladi. Komet'ten bunalmıştı. Benim atölyemde kalabileceğini söyleyince sevinci görülmeye değerdi. Zaman içinde Burhan'la çok resim değişim-tokus etti. Her zaman eserlerine hayranlık duydum ve dünya başında bir sanatçı olduğunu düşündüm. Dostluğumuz Türkiye'de de devam etti. Maalesef çok içiyordu; mahalle esnaftan iyi dostları davardı onunla bedavaya içmek için gezenler de, sarhoş olduğunda çantasında gezdirdiği resim defterlerinden sayfalar çalışmaya çalışanlar da. Hatta, birgün oldukça tanınmış bir ressam dostunun Galata Köprüsü'nde birlikte yürülerken elindeki resim dolu defteri kapıp kışkançılıkla Haliç'e attığını anlatmıştı. Halbuki kendisi etrafındaki dostlarına hep cömert davranışmış, benim 1982'de Galata Sanat Galerisi'ndeki ilk kişisel sergimi açmama o onayak olmuştu. Mahalleden resme meraklı dostu, o zamanlar belediyede şoförülük yapan Nazmi Yılmaz'ı da himayesine almış, resim yapmayı öğretmiş ve gerektiğinde müdahale ederek başarılı çalışmalarla imza atmasını sağlamıştı. Hatta ona da Asmalimescit'e camcılıktan çerçeveciliğe geçen, sonra da galericilik yapmaya başlayan, ressamların içtihini görünce de işi meyhanecliğe çeviren İsmail Şimşek'in Cep Galerisi'nde bir sergi açtırmıştı. Nazmi resimlerini çok ucuza satıyordu. Burhan da bana "alabiliyorsan al!" demişti. Ben de imkânlarımı biraz zorlayarak bir düzine resim alıp ağabeyim Suphi İleri'ye, ablam Leyla İleri'ye ve babama dağıtmıştım. Nazmi'nin ne kadar sevindiği hâlâ hatırlıyorum. Ankara'da dostlarım Faruk ve Fulya Sade'nin Siyah-Beyaz Galeri'sinde yaptığım son serginin hemen ardından aynı galeride Burhan Uygur'un da bir sergisi açılacaktı. Burhan biraz erken gelip benim sergimin sonuna da yetişmiş, rahmetli Vedat Dalokay'ı da getirip bir resmimi almasını sağlamıştı. Ardından Burhan'ın sergisinin açılışında onu Paris'e, benim atölyemde kalıp bir sene rahatça resim yapmaya davet ettiğimde, Vedat Dalokay da hemen oracıkta Burhan'a burs önermiş ancak sevgili eşi Vesile'nin belki de haklı itirazı üzerine iş suya düşmüştü. Kısa bir süre sonra Vedat Dalokay da bir trafik kazasında hayatını yitirince konu unutulmuştu. Burhan ise esrar, alkol ve sigara gibi illetlere tutkulu bağımlılığından dolayı geçirdiği beyin kanamalarını ciddiye almayıp, Kuzguncuk'ta

Çınaraltı Kafe, İsmet Baba ve kimbilir daha nice yerlerde, "Aman, beni içeren gördüğünüzü Vesile'ye söylemeyin" dierek, ne yazık ki, elli iki yaşında hayatı terketmişti. Vesile'nin onu ayakta tutabilmek, sağlıklı yaşatabilmek için nasıl mücadele ettiğine birçok defa tanık oldum. Ne yazık ki, ası ruhunu çağırın sokaklar karşısında yapabileceği pek bir şey yoktu. Fazla korunmak da onu öldürdü, doğaya salınmak da. Öğrencisi Nazmi de önce genç yaşta alzheimer hastalığıyla boğuşmuş, sonra o da Burhan'ın peşinden dünyadan ayrılmıştı.

Gymnase müdafimlerinin en renkli şüphesiz Komet'ti. Bir yandan "casuslar peşimde beni öldürecekler!" dierek siyah gözlüklerle dolaşır, diğer yandan mahallede, belki de tüm Paris'te kırmızı pantolon giyen tek kişi olarak metrelerce uzaktan görüldürdü. Yanında bir koleksiyoncu veya resim alma ihtimali olan biri olduğunda, âdet ağızındaki avi kaptırmamaya çalışan bir aslan gibi davranır, yakınlarındaki herkesi görmezden gelir, selam vermezdi. Ancak resminin kalitesi, şiir ve tiyatroya olan kabiliyeti ve klasik Türk musikisine meraklıyla her zaman ilgi çeker, sevilirdi.

Paris'teki yaşamıma damgasını vuranlar *Gymnase* cemaati ile kısıtlı değildi. *Palette* takımından Yüksel Arslan ve Ömer Uluç da vardı. Uluç'u resim hakkındaki sağlam teorik bilgi ve keyifli tartışmalarımızla daima anımsayacağım. Arslan'ın çalışmaları ise önceleri anlaşılmayıp garipsense de o, çizgisinden taviz vermemiş ve zaman içinde özgün ve güçlü anlatım diliyle sanatseverleri kendisine çekerdi.

Hayatımın en değerli dostluklarından birini de Leopold Levy'nin bence en başarılı öğrencisi Avni Arbaş ve eşi Henriette ile kurdum. Arbaş kendini ve resmini devamlı yeniler, sanatından hiçbir zaman ödün vermezdi. Bana ruhumu zenginleştiren hatırlar ve geniş bir koleksiyon bırakmıştır. Onun dışında örneğin Charles Maussion kendisini temsil eden galeri ile çalışmam için ısrarı olmuştur. Beni etkileyen bir başkası da akademiden dostum Vincent Guzman'ın babası ünlü ressam ve heykeltıraş Alberto Guzman'dır. Guzman insanlığı ve sanata bakışında yeni kapılar açmış, asistanlığını

yaptığım dönemde beni mermer yontmanın büyüsüyle de tanıtmıştır. Koleksiyonum Guzman'ın eserleriyle her sene zenginleşmektedir. Bunların yanında, Albert Bitran, Remzi Raşa, Nejad Devrim, Christian Bouillet, Mümtaz Çeltik, Pierre Eduart Maussion, Jérôme Duprat, Christophe Boisvieux, Saygun Dura, Johannes Steidl, Marion Kalter'in de aralarında bulunduğu birçok sanatçı, dostlukları ve eserleriyle sanatçı-koleksiyoncu hayatıma katkılarında bulunmuşlardır.

Paris'in dışında önemli başka bir deneyimim de oniki metrelik bir fresko yapmak üzere Hindistan'ın Radjistan Eyaleti'nde geçirdiğim aylardır. Orada karşılaştığım yeni bir dünya, yepen renkler ve müthiş bir medeniyet beni derinden etkilemiştir. Değişik kültürlerin bana kazandırdıkları, Boston yaşamıyla da zenginleşmiş, "Yeni İngiltere"nin renkleri ve ışığı resmeme aksetmiştir. Orada tanıdıklarım arasında aile dostumuz ressam ve heykeltıraş Jonathan Boughmann'ın özel bir yeri vardır.

Peki, sevgiğim arkadaşlarının eserlerini edinme meraki beni bir koleksiyoncu olarak betimler mi? Koleksiyonculuk kavramı kendini değişik şekillerde ifade edebilir. Bir sanatçının koleksiyon; bilinçli bir sanatseverin koleksiyon; rastgele toplanmış eserlerden bir koleksiyon; 'her ressamdan bir tane olsun' diyerek derlenmiş bir koleksiyon; bir ya da birkaç sanatçının her dönemini takip eden bir koleksiyon; speküasyon yapmak üzere oluşturulmuş bir koleksiyon; evinin duvarlarını süslemek kaygıyla derlenmiş bir koleksiyon... Bunların hepsinin işlevleri farklıdır fakat ne yazık ki bazları bu kavramları anlamsızlaştırır, hakkıyla yapılan işler de sıradanlaştırılır, degersizleştirilir. Öte yandan, bütün bu tanımlamalar bir yana bırakıldığından, ne maksatla toplanırsa toplansın, her koleksiyon sanatçıyı ayakta tutarak sanatın sürdürülmesini sağlar. Sonunda, bu birikmiş resimler de zamanla el değiştirerek, ayıklanarak, elenerek yeni koleksiyonlarda kendilerine yer bulup tekrar biçimlenebilirler.

Asıl kaygılanılması gereken, yeterli birikimleri olmadan, sadece maddi güçlerine dayanarak piyasayı yönlendirebilen, bazı değerli sanatçıların uzun süre unutulmalarına neden olurken, dünya

resminde yeri olmayan diğerlerine kaynak akitanlardır. Ne yazık ki, tarihte sanat piyasasını yapılandırmaya çalışanlar her zaman olmuş ve piyasa da zaman zaman bu yapay sapmalara kapılmıştır.

Dahası, küreselleşme tüm dünyayı hallaç pamuğu gibi atarken bundan her sektör gibi sanat ortamı da payını almaktadır. İlk bakışta çağdaş sanatın gelişmesine olumlu etkileri olduğu düşünülse de, küreselleşme çoklukla sıradan ve kolaycı eserler doğurmıştır.

Dolayısıyla bugün gerçek bir resim kültüründen ve sanat tarihi bilgisinden yoksun, hamburger gibi çabucak tüketilecek görüntüler sanat piyasalarına ağırlıklarını koymuştur. Tipki kendileri çok güzel olan nilüfer çiçeklerinin yüzeyini kapladıkları suyun hava ve güneşle temasını keserek başka canlıların yaşama imkânını yok etmesi gibi, bu yeni akımlar da kendileri dışında kalan tüm yaratıcı eğilimleri öldürerek fakirleşmeyi getirmiştir. Ne yazık ki sanat, özellikle de resim sanatı giderek metalaşmış ve holdingleşen bir pazarın tutsağı haline gelmiştir. Kültür ve sanat özelleştirilmiş ve araçsallaştırılmıştır. Memurlaştıkları için özgürce yazamayan, belli kalıplarındaki sanat eserlerini göremeyip, sanatçıları duyamayan bir eleştirmenler kuşağı da günümüzün sanat ortamını tek boyutlu, monokromatik kılmıştır.

Türkiye'nin sanat piyasası da dünyadaki sanat ortamlarına paralel olarak gelişmektedir. Darbelerin kopardığı süreçlerin sonradan nasıl dağınıklıklar yarattığını ve bırakılan yerden nasıl devam edilemeyeğini bir laboratuar deneyi gibi görmekteyiz. Bu süreç Walter Benjamin'in totaliter estetiğe yönelik eleştirilerini, Jean Baudrillard'ın vurguladığı estetik yanılsamayı, Pierre Bourdieu'nün öne sürdüğü kültür tüketimi sorunsalını ve sanatı şekillendiren kültürel araçları akla getiyor. Fredric Jameson'un belirttiği gibi çokuluslu kapitalist sistem, kültürün ve sanatın görece özerliğini tahrip etmiş, kültürü sömürgelmiştir. Bu sosyo-politik ve ekonomik kıskaçta, kültürel kurumlara ve kültür politikalarına yöneltilecek eleştirel bakış sanatçının ve sanatseverlerin borcudur!

Après moi le déluge*

Esin Ümit İleri

Bu yazımı yazmak benim için hiç de kolay değil. Bir taraftan birkaç saat içinde dedem ameliyat olacak. Alışkanlıktan dolayı her ne kadar dedem desem de, doğduğumdan beri, ama özellikle babamın ölümünden sonra bana hem babalık hem dedelik yapan, hem benim yaşama inmeye ve bana arkadaş olmaya çalışan, hem de her zaman yol göstericim olan *grand papa*. Diğer taraftan derinlerde bir yerde, bu yazımı asıl yazması gerekenin babam olduğu düşüncesini aklımdan çıkartamıyorum. Sevgili Deniz Artun'un hazırladığı bu olağanüstü sergiyi gezmenin ve katalog için yazı yazmanın ne kadar hoşuna gideceğini, ve tabii bir şair olarak benim yazabileceğimden çok daha güzel bir yazı ortaya çıkaracağını biliyorum.

Benim anlatabileceklerim, duvarları kitap ve resimle kaplı bir evde, sanata önem veren ve sanatla iç içe yaşayan bir ailedede doğup büyümenin nasıl bir deneyim olduğunu ibaret. Baba tarafından resim, edebiyat ve siyasetle iç içe Dino-llerî ailesinden, anne tarafından ise sevgili dayım Refik Durbaş'ın şair ve gazeteci yönünden bir şeyler kapmış olmamam mümkün değil.

Annem Mahmure Durbaş İleri ile babam Suphi Nuri İleri yayınevleri ve gazetelerde yıllarca geceleri gündüzleri hatta hafta sonları olmadan çalışılar. Bu durumda beni okuldan almak ve annemler eve gelene kadar benimle ilgilenmek

dedem ve babaannemin göreviydi. Kendi adıma bunun olağanüstü bir deneyim olduğunu söylemek isterim. Benim kuşağimdaki her çocuk gibi televizyon izlemekten keyif alsam da, en büyük eğlencem saatlerce duvarlardaki resimlere bakıp hayal kumak, biraz yorulduğumda -muhtemelen "resimli kitap" kategorisine girdiklerinden- sanat tarihi kitaplarını ve katalogları karıştırmak, bunu yaparken de Yves Montand kasetini teybe takip dinlemekti. O saatlerce baktığım resimlerden biri, belki de en özel, Avni Arbaş'ın yapmış olduğu Derya Arbaş portresiydi. Belki portredeki çocukla yaşıt olduğum için, belki de dedemlerdeki yatağımin tam karşısında olan bu portre her sabah gördüğüm ilk yüz olduğu için. Yıllar sonra, Paris'te altı ay geçip eve döndüğümde, evdekilerle hasret giderdikten sonra Derya'ya merhaba demek için odama girdiğimde, o duvarda başka bir tablonun asılı olduğunu gördüm. Çok üzülmüş hatta ağlamıştım; dedem satmıştı. Sonra bana çok kızdı, neden ona tablonun benim için özel olduğunu söylememişim diye.

İlkokul ve ortaokulda her fırsatta, özellikle de cuma ve cumartesi geceleri, dedemlere gidiyorum deyip, 47 numaradan 6 numaralı daireye yollanır, oradaki odama yerleşir - dedemin okuma odası- ve dedemler erkenden uyur uyumaz yalnızlığının tadını çıkarırdım. Lise yıllarda ise hafta sonları yetmemiş olacak,

(*) Benden sonra tufan.

pılımı pırtımı toplayıp ben dedemle
yaşayacağım dedim; üniversitenin üçüncü
senesine kadar da orada yaşadım.

Kardeşim veya apartmanda oyun oynayacağım
çok fazla arkadaşım olmadığından bir şekilde
kendimi oyalamayı biliyordum, ama yalnızlığı
fazlasıyla yaşayan bir çocuk olarak kalabalıklara
karışmayı iple çekiyordum. Kalabalık demek
benim için sergi açılışları veya sonbaharla
beraber Kitap Fuarı zamanı demekti. Diğer
çocukların bayramlık kıyafetlerine gösterdikleri
özenin aynısını belki de daha fazlasını kokteyl
kıyafetlerime gösterir, hummalı bir törenle
hazırlanırdım sergi açılışlarına.

Sosyalizasyon sürecimi aile ve okul dışında
sergiler ve kitap fuarında yaşadığımı
söyledebilirim. Çocukların yanında sıkılıyor,
yetişkinlerle beraber olup, onların
konuşmalarına ortak olmayı seviyordum. Birçok
şeyi yine sergiler sırasında öğrendim; 4-5
yaşlarında iken bir sergi açılışının sonunda çok
yorulmuş ve kendimi bir sandalyeye atmıştim.
Derken yaşlı bir bayan dedemlerle
selamlıktan sonra beni gördü ve bana
adımla seslendi, bense selamına sandalyeden
kalkmadan karşılık verdim. Bunun üzerine, yaşı
bayan yanına kadar geldi ve bana elini uzattı...
Sonrasında babamlar ve dedemler beni
karşılmasına alıp ayıp ettiğimi, benden yaşça
büyük bir kişi bana elini uzattığında yerinden
kalkmam gerektiğini hatırlattılar. O kişi Füreya
Koral'dı.

İlk gezdiğim serginin tarihi hatırlamıyorum,
annemin karnındayken olmalı. Ama ilk resmimi
unutmam mümkün değil; altında "Melek
uyuklarından biz sarhoşlara çekeler yüklü
şarkılar yollayan Esin kızıma burhan
amcasından" yazan, 1983 Eylül tarihli Burhan
Uygur. Ama benim için özel olan resmin
hikâyesi; (ben) daha bir kaç aylıkken Burhan
beni isırıyor ve popomda dişlerinin izi çıkmıyor,
ben ise susmak bilmeden saatlerce ağlıyorum,
birkaç ay sonra elinde bu rüya gibi tabloyla
geliyor: kundakta Esin. Demek ki ilk portrem
daha 6-7 aylıkken çizilmiş. Ne şans!

Daha sonra, ilki 13 ikincisi 23 yaşında olmak
üzere, sevgili Takayoshi Sakabe 10 sene arayla,

iki seri halinde beni resmetti. Tabloları
atölyede ve katalogda görmüş olsam da, çok
istememe rağmen ne Tokyo ne de Beyrut
sergilerini gezemedim. Umarım bir gün
Taka'nın resimlerinin Türkiye'de sergilendiğini
görme şansına erişirim.

Doğum günleri benim için ayrı bir heyecan
taşır, çünkü çocukluğum boyunca amcam
Mehmet İleri eline en güzel tablosunu kapıp
gelirdi. O anlardaki heyecanımı anlatamam!
Dedem ise hafif kıskançlık ile amcama takılır,
en güzel tablolarını hep bana hediye ettiğini
söylerdi; hâlâ söyler. Sonraları dedem de,
resme olan düşkünlüğümü görmüş olacak ki,
 koleksiyonundan beğendiğim parçaları bir
şekilde aklına kazııp, doğum günüm
geldiğinde, eğer çerçevesiz ise çerçevelerle
bana hediye ederdi. Bedri Rahmi'nin eşi Eren
Eyüboğlu'nu çizdiği olağanüstü güzellikteki
deseni aklıma ilk gelenlerden biri. Sadece
doğum günlerim ile sınırlı değildi dedemin
duvarlarımıza katkısı. Sergi veya müzayedede
katalogları geldikçe, ilk o inceler sonra bana
sorardı, içinde beğendiğin bir şey var mı veya
çok paran olsa hangisini alırsın diye. Torununu
iyi yetiştip yetiştirmediğini, resimden anlayıp
anlamadığımı merak edercesine sorduğu bu
sorulara, sanırım birkaç kez çok içim giderek
cevap vermiş olmalıyım ki, bir süre sonra
elinde o çok beğendiğim tabloyla geldiği
olmuştur. Sadece resimlere değil, tarihe ve
kitaplara -aynı dedem gibi- olan
düşkünlüğümden olacak, bir katalogda
gördüğüm imzalı Küçük Sait Paşa kitabı öyle
heyecanla karşılaşmış olmalıyım ki, dedem
benim için müzayedeye katılıp kitabı bana
sunduğunda, şaşkınlık ve sevinçten ne
diyeceğimi bilememisti. Sonraları,
mahcubiyetten, heyecanımı dizginlemeyi
öğrendim dedemin yanında katalogları
incelerken.

Aynı heyecanla, sevdigim bir arkadaşma resim
hediye etmek istedigimi söylediğimde, iki defa,
"Sen elindeki seriyi bozma, benimkilerden bir
tane seç" deme inceliğini göstermişti. Ve
çerçeve yaptmaya beni de götürmüştü.
Amacı, hangi resme nasıl bir paspartu ve nasıl
bir çerçeve uygun olacağını göstermekti diye
düşünüyorum.

Meraklı ve heyecanlı bir çocuktum. Komşumuz ve dedemle babaannemin çok yakın arkadaşı olan Mualla Eyüboğlu - Robert Anhegger çiftinin evlerine olağan bir ziyaret sırasında, Mualla teyze oynamam için taklarını masaya sermiş, ben de ona bu kadar güzel şeyleri nereden bulduğunu sormuşum. Bana onları çöpten bulduğunu söylediğinde ise “Bana o çöplüğün yerini gösterir misin?” demişim. Bu anekdotu ömrünün sonuna kadar, beni her gördüğünde tatlı bir gülümsemeyle anlatırdı. Benzer bir soruyu dedeme hiç sormadım, kitapların ve tabloların nereden geldiği değil nereye gideceğiydi benim asıl merak ettiğim. Yıllar önce bir gün “Dede senden sonra ne olacak bütün bu evdekliler?” diye sorduğumda, dedem şöyle cevap vermişti: “Après moi le déluge”.

Yazımı sonlandırdığım bu dakikalarda, dedem ameliyattan çıktı, her şey yolunda ve ne mutlu ki daha birlikte karıştıracağımız birçok katalog, gezeceğimiz nice sergi var önmüzdé.

Bu dağınık yazılı, babamın ikinci şiir kitabı Erguvanname'nin önsözünün son satırlarıyla bitirmek istiyorum:

“Ülkemizde yapılan sanat; kardelen örneği, erguvan örneği direngen bir sanattır.

Kardelen ki; kar altından başını göğe erdirircesine biter, direncin simgesi olarak...

Erguvan ki; daha ağaçlar yapraklanmadan baharı görür görmez dallardan ve gövdeden fışkırır başkaldırı sembolü olarak.

Sanat da toplumun içinden tüm estetik kaygılar saklı kalmak koşuluyla bir direnme ve başkaldırı ögesi olarak çıkar.

Sanatçılar eylem ve üretimleriyle toplumda bir lokomotif görevi üstlenirler.

*Ne mutlu ki onlara
RAĞMEN YAŞARLAR*

10

13

7

8 11

14

9

12

15

16 18

20

17

19

21

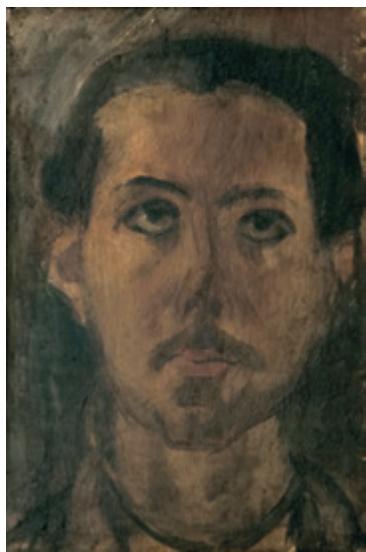
22

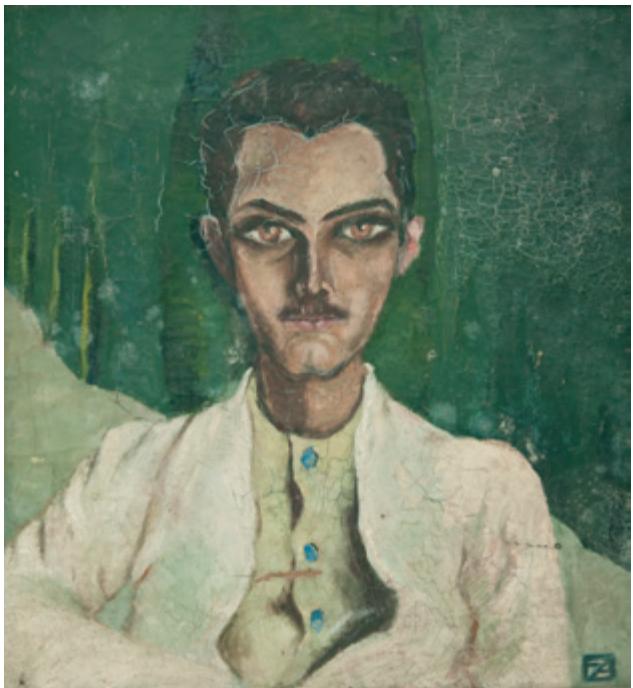
24

26

23

25

27

30

28

31

29

32

33

34

36

35

37

38

39

43

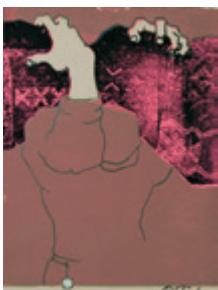
44

40

45

41

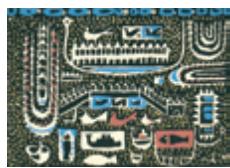
42

46

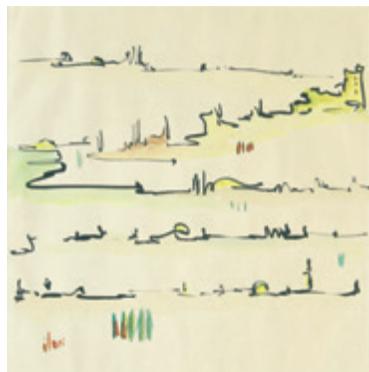
47

51

48

52

53

49

50

54

55

56

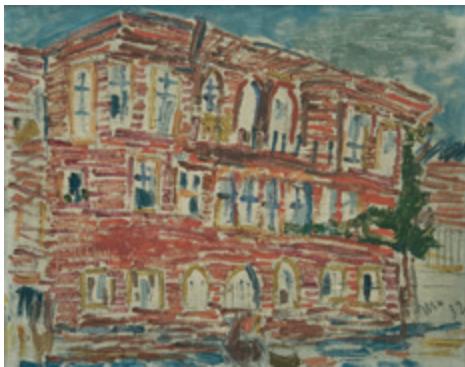
57

58

59

60

61

62

64

65

63

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

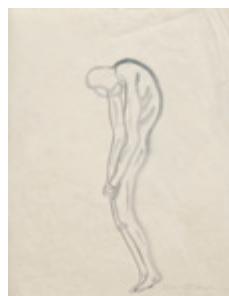
76

77

79

78

80

81

82

83

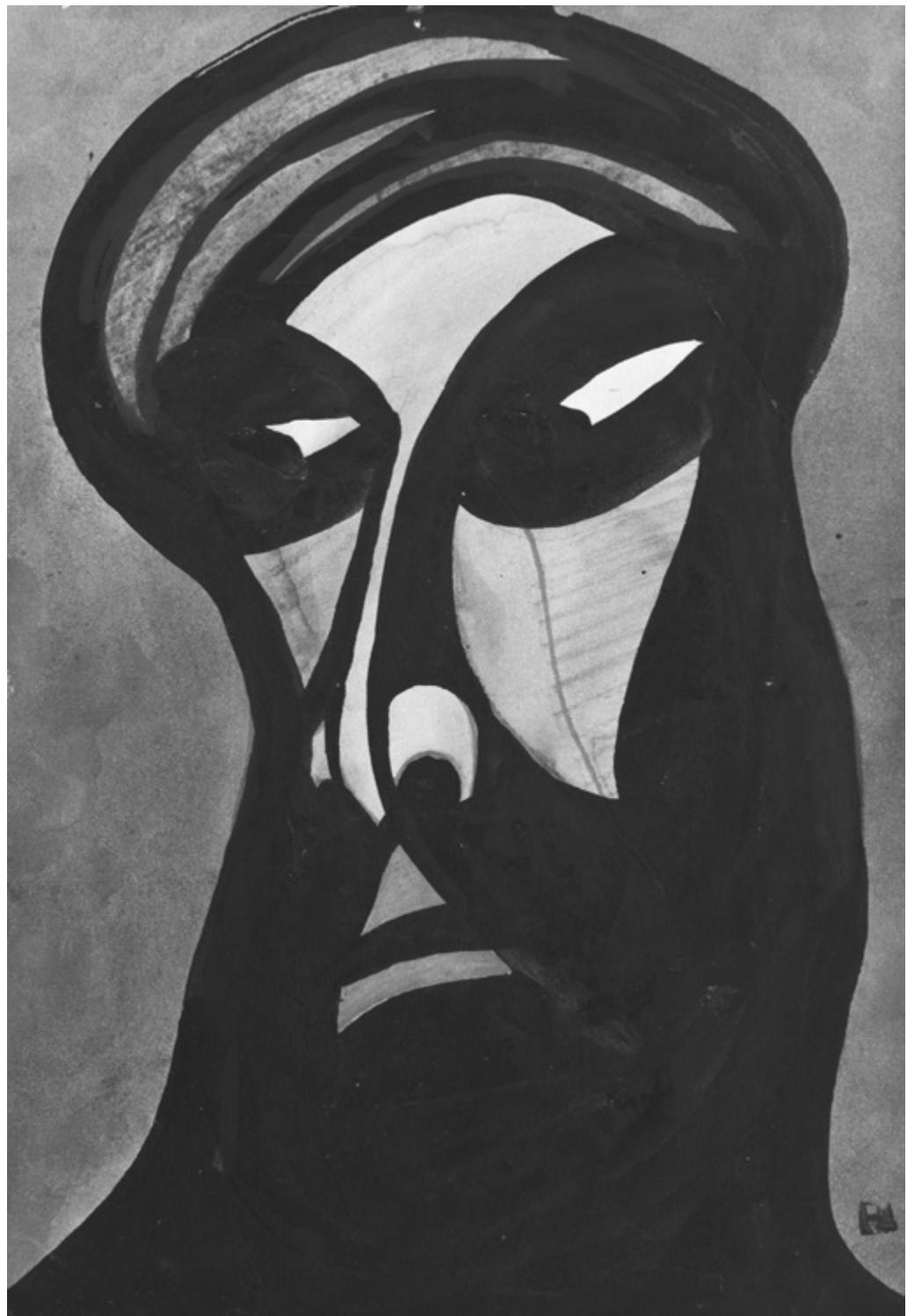

Ali Dino

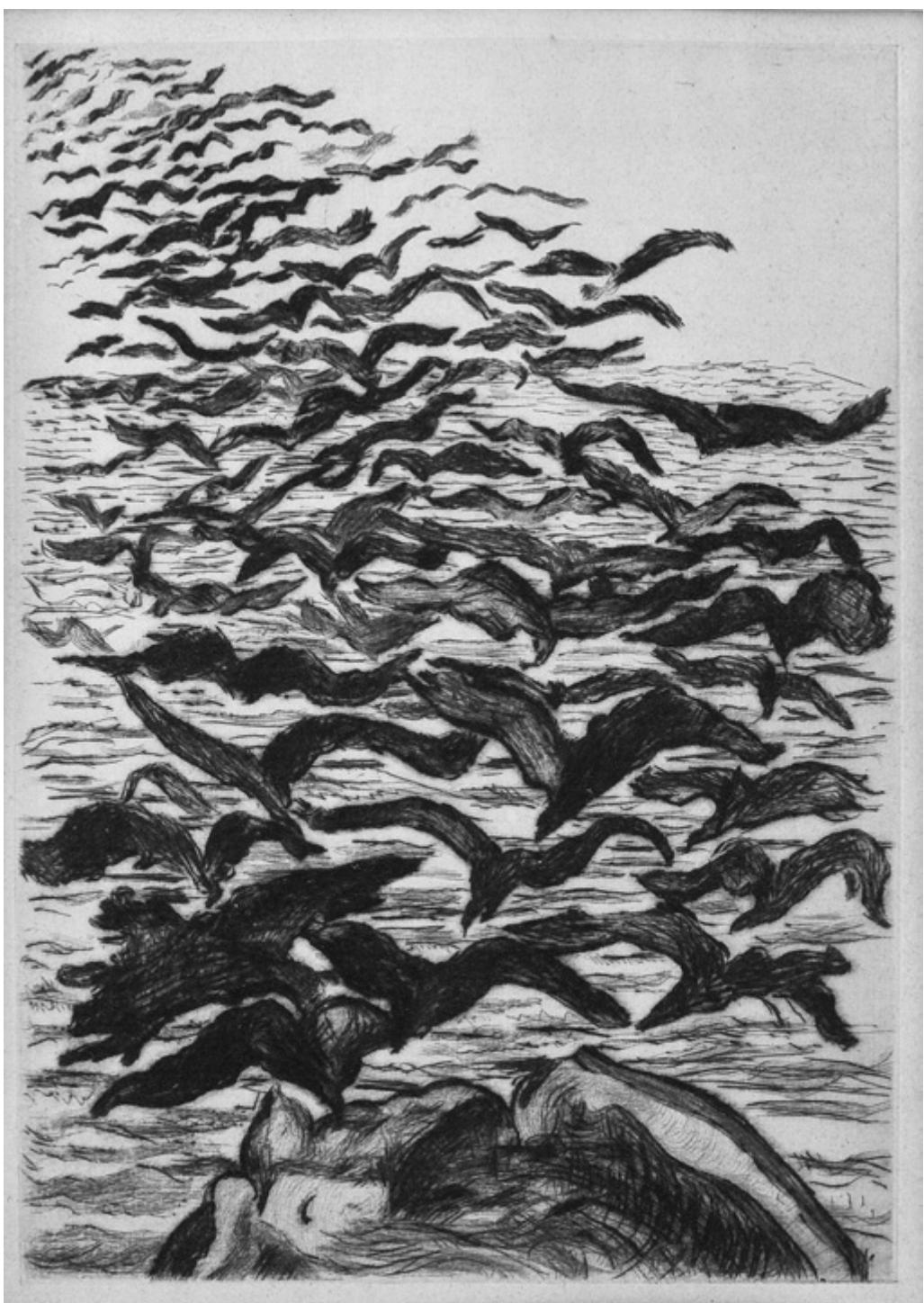
B

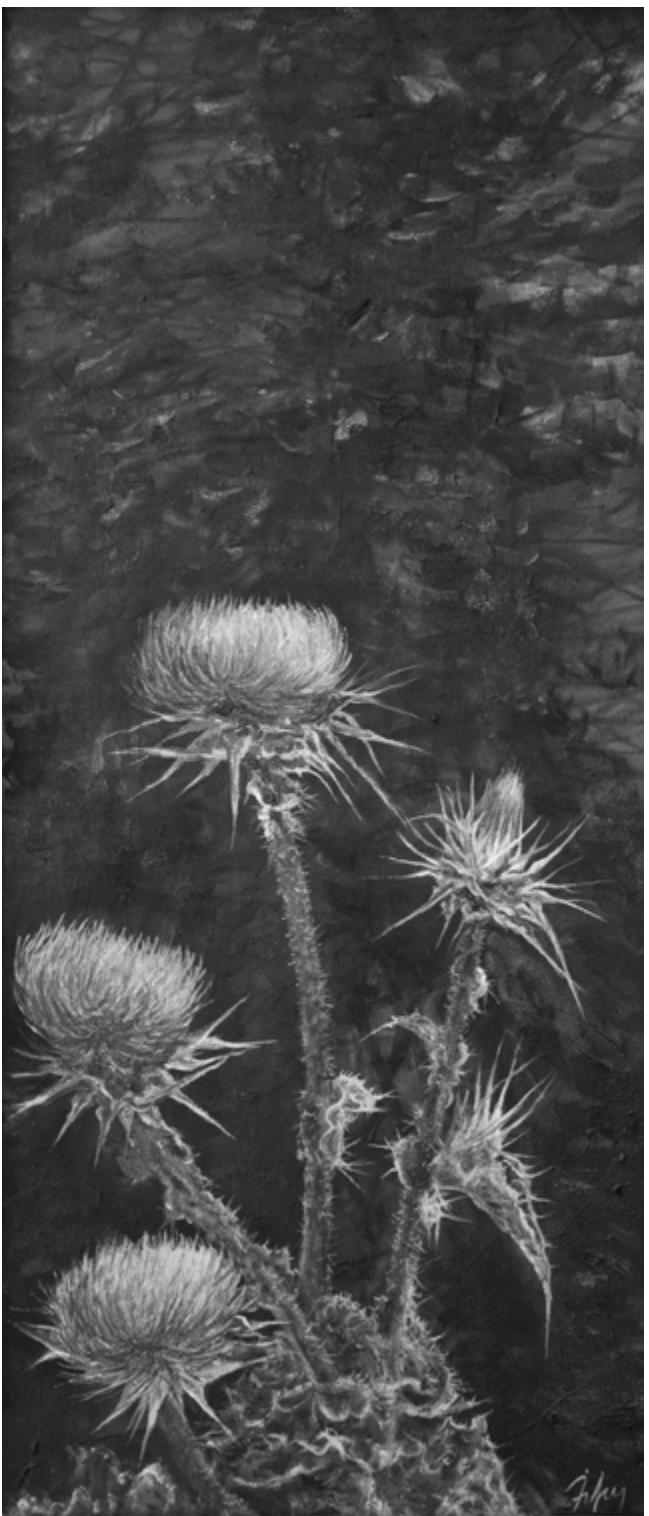

101

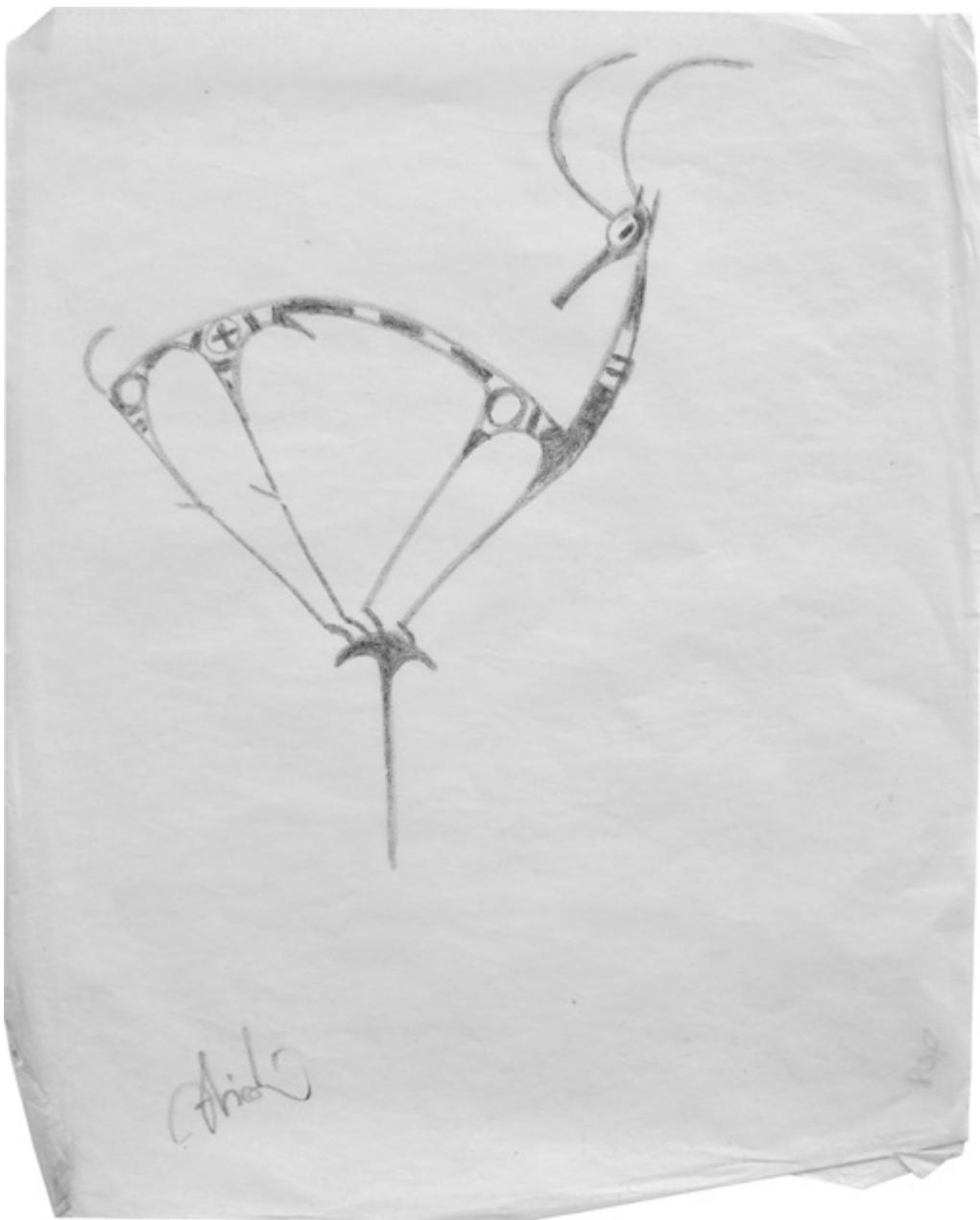

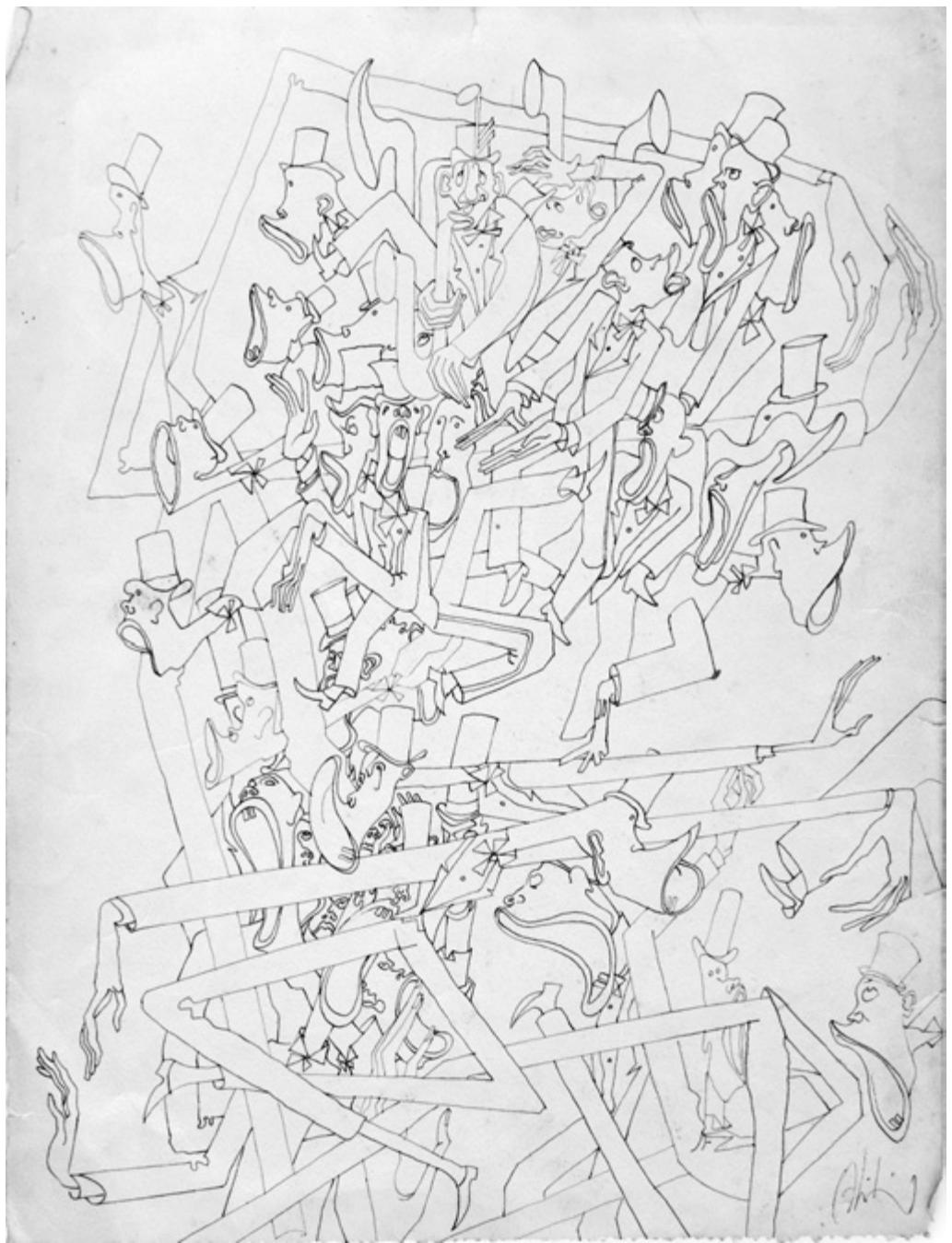

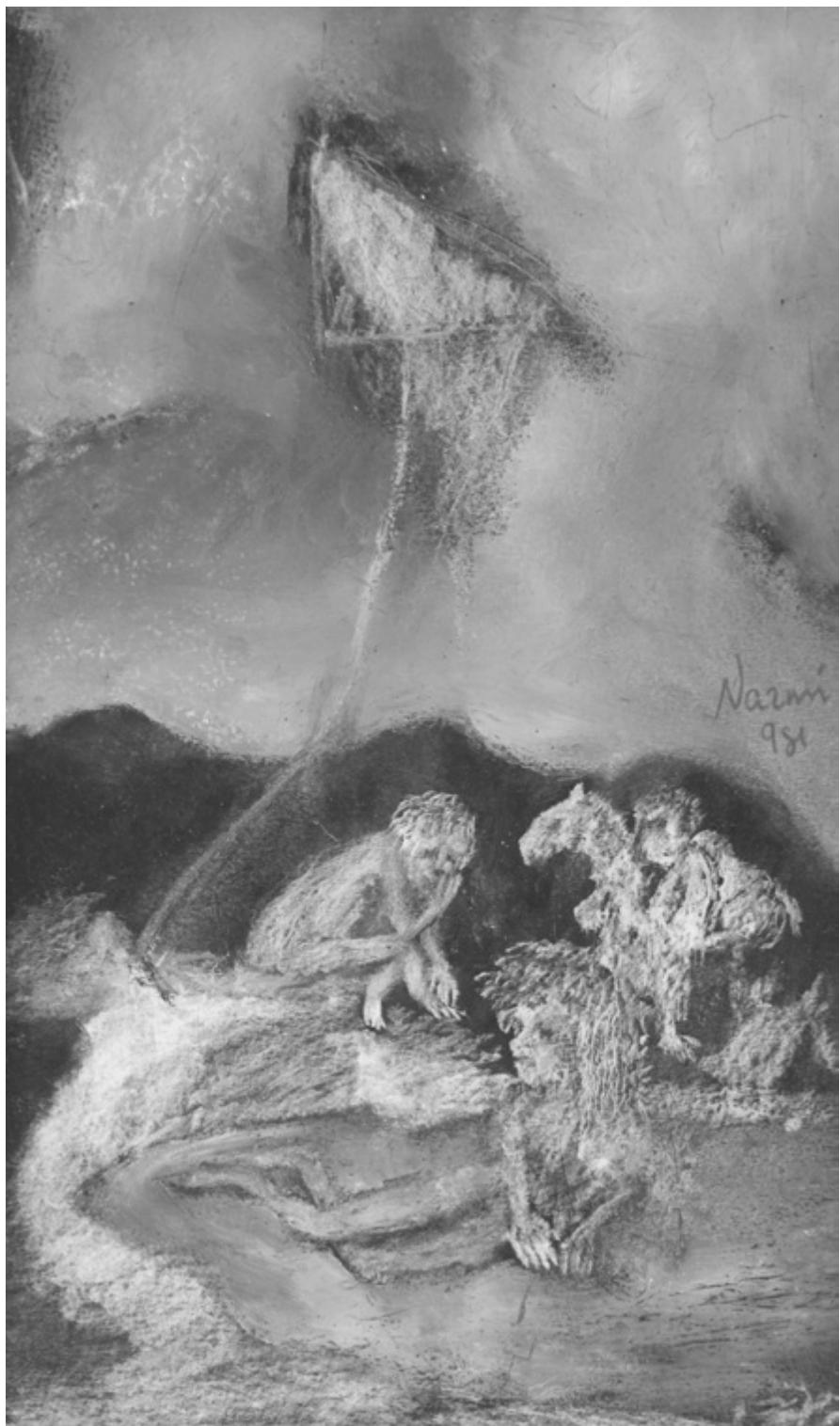

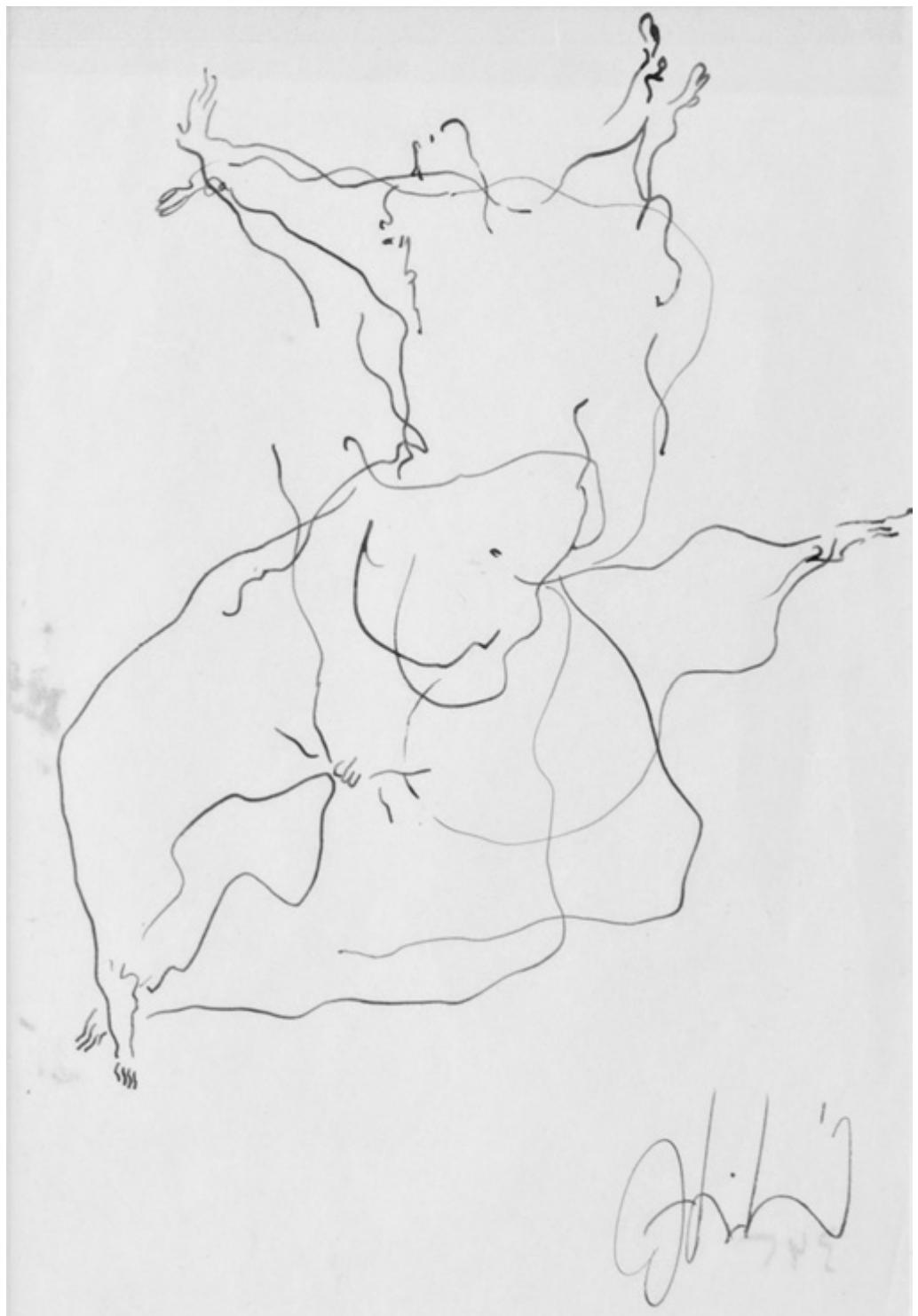

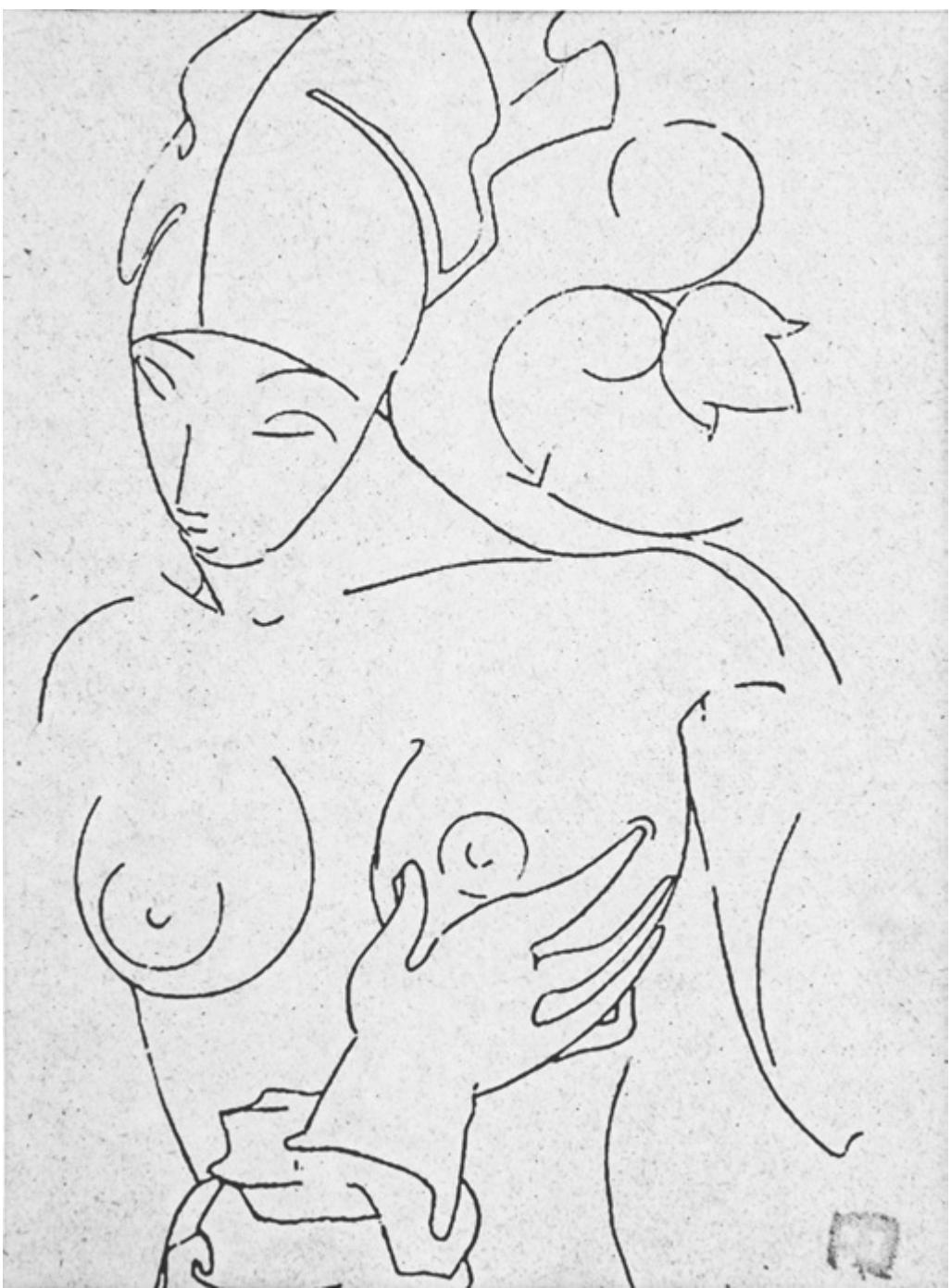

GOVERNMENT PROPERTY △

GOVERNMENT PROPERTY △

123

in marble my
charme.

133

135

İleri Ailesi Koleksiyonu

Abidin Dino	Gümüş Özdeş	Necmettin Özlü
Ahmet Dino	Gürdal Duyar	Nedim Günsür
Alberto Guzman	Hakki Anlı	Nejad Devrim
Ali Çelebi (Ali Avni)	Haşmet Akal	Nuri İyem
Ali Dino	Haydar Durmuş	Orhan Taylan
Ali Sami Boyar	Hikmet Onat	Orhan Veli
Aliye Berger	Hilda Yosmayan	Osman Hamdi
Antoine Revay	Hoca Ali Riza	Paulo Cagliari
Arif Bedii (Arif Kaptan)	Honour Haïart	Paul Renard
Arif Dino	İbrahim Balaban	Peter Barger
Avni Arbaş	İbrahim Çallı	Piyale Madra
Avni Mehmedoğlu	İbrahim Safi	Rasih Nuri İleri
Bata Mikhalovitch	İlhan Arakon	Ratip Tahir
Bedri Rahmi Eyüboğlu	İrfan Ertel	Refik İleri
Burhan Uygur	İskender Sami Fraşeri	Remzi Raşa
Celal Tütken	İsmail Hakkı Baltacıoğlu	Rodoslu Hakkı
Cemal Nadir	İşıl Özışık	Saygun Dura
Doğan Düzgören	Jacques Greenberg	Sedat Nuri İleri
Ekrem Kahraman	Jaime Azócar	Selim Turan
Ercüment Kalmık	Jak İhmalyan	Selime Tek
Eren Eyüboğlu	Jerôme Duprat	Semih Balcioğlu
Erol Akyavaş	Jonathan Boughton	Sergio Gonzalez Tornero
Erhan Özışıklı	Käthe Kollwitz	Sinan Bıçaklı
Fahrelnissa Zeid	Kemal Sönmezler	Sue Wall
Faris Erkman	Leopold Levy	Suphi Nuri İleri
Faruk Morel	Marta Tözge	Sururi
Fethi Karakaş	Mehmet İleri	Takayoshi Sakabe
Fatoş	Mehmet Nâzım	Tristan Tzara
Ferit Edgü	Migirdiç Civanyan	Turgut Atalay
Fernand Léger	Mihri Belli	Van Santen
Fikret Mualla	Muammer Dokur	Vassilij Zbona
Fritz Eichenberg	Mustafa Esirkuş	de Vernisy
Fuat İzer	Mübin Orhon	Vincent Guzman
Füreyya Koral	Mümtaz Yener	Yaşar Yeniceli
G. Spinhler	Namık İsmail	Yukio Katsuda
Galanis	Nâzım Hikmet	Zahir Güvemli
Georges Rouault	Nazmi Yılmaz	Zühtü Müridoğlu
Gülay Evrenos	Nazmi Ziya	

R.N.İ: Rasih Nuri İleri Koleksiyonu

M.C.İ: Rezan - Mehmet Can - Eren Can İleri Koleksiyonu

E.Ü.İ: Mahmure - Esin Ümit İleri Koleksiyonu

İleri Koleksiyonu'ndan Bir Seçki

1. Avni Arbaş, Güzin Dino Portresi, Kağıt üzerine çini mürekkebi ve aquarelle, 26x20 cm., R.N.İ
2. Eren Eyüboğlu, Güzin Dino Portresi, Kağıt üzerine karakalem, 35x26 cm., 1943, R.N.İ
3. Abidin Dino, Güzin Dino Portresi, Kağıt üzerine çini mürekkebi, 36x25.5 cm., R.N.İ
4. Bedri Rahmi Eyüboğlu, Abidin Dino Portresi, Kağıt üzerine çini mürekkebi, 22x28 cm., R.N.İ
5. Orhan Veli, Abidin Dino Portresi, Kağıt üzerine kırmızı kalem, 24x16.5 cm., R.N.İ
6. Abidin Dino, Otoportre, Kağıt üzerine çini mürekkebi, 20x14.5 cm., R.N.İ
7. Orhan Veli, Arif Dino Portresi, Kağıt üzerine karakalem, 13x8.5 cm., 1962, R.N.İ
8. Sedat Nuri, Otoportre, Kağıt üzerine sanguine, 32x23 cm., R.N.İ
9. Arif Dino, Otoportre, Kağıt üzerine aquarelle renklendirilmiş çini mürekkebi, 28x19 cm., R.N.İ
10. Ali Dino, Arif Dino Portresi, Kağıt üzerine karakalem ve aquarelle, 14.5x11 cm., 1921, R.N.İ
11. Fikret Mualla, Arif Dino Portresi, Kağıt üzerine karakalem, 38.5x26.5 cm., 1938, R.N.İ
12. Sedat Nuri, Arif Dino Portresi, Kağıt üzerine karakalem, 29x17 cm., R.N.İ
13. Burhan Uygur, Esin İleri Portresi, Kağıt üzerine yağlı pastel, 25.5x28 cm., 1983, E.Ü.İ
14. Burhan Uygur, Mehmet İleri Portresi, Kağıt üzerine karakalem, 22.5x13.5 cm., 1982, R.N.İ
15. Selim Turan, Leyla İleri Portresi, Kağıt üzerine karışık teknik, 15x10 cm., E.Ü.İ
16. Ratip Tahir, Rasih Nuri İleri Portresi, Kağıt üzerine karakalem, 20x12 cm., R.N.İ
17. Abidin Dino, Rasih Nuri İleri Portresi, Kağıt üzerine çini mürekkebi, 21.5x14.5 cm., R.N.İ
18. Turgut Atalay, Rasih Nuri İleri Portresi, Tuval üzerine yağlıboya, 41x35.5 cm., R.N.İ
19. Avni Arbaş, Rasih Nuri İleri Portresi, Kağıt üzerine çini mürekkebi, 32.5x20 cm., R.N.İ
20. Abidin Dino, Rasih Nuri İleri Portresi, Kağıt üzerine kırmızı mürekkep, 24.5x16 cm., R.N.İ
21. Selime Tek, Rasih Nuri İleri Portresi, Kağıt üzerine karakalem, 21x18 cm., 1938, R.N.İ
22. Rasih Nuri İleri, Otoportre, Kağıt üzerine karakalem, 25.5x25 cm., 1943, R.N.İ
23. Eren Eyüboğlu, Rasih Nuri İleri Portresi, Kontrplak üzerine yağlıboya, 33x22 cm., R.N.İ
24. Rasih Nuri İleri, Otoportre, Kağıt üzerine karakalem, 28x20.5 cm., 1938, R.N.İ
25. Fahrelnissa Zeid, Rasih Nuri İleri Portresi, Tuval üzerine yağlıboya, 64x69 cm., R.N.İ
26. İskender Sami Fraşeri, Rasih Nuri İleri Portresi, Orijinal kabartma eserin fotoğrafı, 23x12 cm., R.N.İ
27. Avni Arbaş, Henriette Arbaş Portresi, Tuval üzerine yağlıboya, 55x46 cm., 1954, M.C.İ
28. Burhan Uygur, Üç Kız, Tuval üzerine yağlı pastel, 68x56 cm., 1975, R.N.İ
29. Burhan Uygur, Kağıt üzerine yağlı pastel, 16x11 cm., M.C.İ
30. Bedri Rahmi Eyüboğlu, Kağıt üzerine çini mürekkebi, 19x14.5 cm., M.C.İ
31. Haşmet Akal, İsimsiz, Kontrplak üzerine yağlıboya, 38x28 cm., R.N.İ
32. Burhan Uygur, Leyla, Kağıt üzerine yağlı pastel, 14x20.5 cm., M.C.İ
33. Mehmet İleri, Tuval üzerine yağlıboya, 26x74 cm., M.C.İ
34. Nuri İyem, Küçük Denizci, Kontrplak üzerine yağlıboya, 37x26 cm., 1941, R.N.İ
35. Zahir Güvemli, Hüseyin Cahit Portresi, Kağıt üzerine çini mürekkebi, 27.5x23.5 cm., R.N.İ
36. Mehmet Nâzım, Tuval üzerine akrilik, 65x80 cm., M.C.İ
37. Avni Noyan (Arbaş), Otoportre, Tuval üzerine yağlıboya, 34x28 cm., 1934, R.N.İ
38. İbrahim Çallı, Hüseyin Rahmi Gürpınar Portresi, Tuval üzerine yağlıboya, 26x21 cm., R.N.İ

39. Mehmet İleri, Fesli Japon Takayoshi Sakabe, Tuval üzerine yağlıboya, 25x20 cm., M.C.İ
40. Mehmet Nâzım, Sultan Osman, Tuval üzerine akrilik, 65x54 cm., M.C.İ
41. Orhan Taylan, Kağıt üzerine karışık teknik, 24x17 cm., M.C.İ
42. Faruk Morel, Kağıt üzerine çini mürekkebi ve aquarelle, 36.5x28 cm., 1939, R.N.İ
43. Faris Erkman, İşçi ve Köylü, Kağıt üzerine karakalem, 21.5x17.5 cm., R.N.İ
44. Nâzım Hikmet, Kağıt üzerine siyah ve renkli mürekkep, 23.5x18 cm., R.N.İ
45. Remzi Raşa, Tuval üzerine yağlıboya, 45.5x55 cm., 1959, M.C.İ
46. Fethi Karakaş, Gravür, 11.5x15.5 cm., R.N.İ
47. Abidin Dino, Kağıt üzerine çini mürekkebi, 18x15.5 cm., M.C.İ
48. Ercüment Kalmık, Ahşap baskı, 56.5x42 cm., 1967, M.C.İ
49. Abidin Dino, Siyah kağıt üzerine beyaz guaş, 32.5x24.5 cm., M.C.İ
50. Mübin Orhon, Kağıt üzerine guaş, 36x25 cm., M.C.İ
51. Bedri Rahmi Eyüboğlu, Kağıt üzerine guaş, 15x19 cm., E.Ü.İ
52. Refik İleri, Kağıt üzerine guaş, 36x34 cm., R.N.İ
53. Mehmet İleri, Ahşap üzerine yağlıboya, 23x67 cm., M.C.İ
54. Mehmet İleri, Tuval üzerine fresk tekniği, 75x45 cm., M.C.İ
55. Mehmet İleri, Kağıt üzerine yağlıboya, 25x32 cm., M.C.İ
56. Ali Sami Boyar, Eminönü'de Bir Cami, Kontrplak üzerine yağlıboya, 24x19 cm., R.N.İ
57. Zühtü Müridoğlu, Karton üzerine yağlıboya, 34x40 cm., R.N.İ
58. Fikret Mualla, Kağıt üzerine çini mürekkebi ve aquarelle, 30x35.5 cm, 1949., M.C.İ
59. Kemal Sönmezler, Paris, Kağıt üzerine suluboya, 30x22 cm., 1950, R.N.İ
60. Fikret Mualla, Boğaziçi'nde Kırmızı Yalı, Tuval üzerine yağlıboya, 39x30.5 cm., 1932, R.N.İ
61. Hoca Ali Rıza, Karton üzerine yağlıboya, 18x12 cm., R.N.İ
62. Namık İsmail, Kontrplak üzerine yağlıboya, 26x19 cm., R.N.İ
63. Aliye Berger, Gravür, 22x28.5 cm., M.C.İ
64. Erol Akyavaş, Tuval üzerine akrilik, 36x28 cm., M.C.İ
65. Nazmi Ziya, Kontrplak üzerine yağlıboya, 31x40 cm., R.N.İ
66. Aliye Berger, Gravür, 27x20.5 cm., R.N.İ
67. Suphi İleri, Kağıt üzerine sanguine, 23.5x29.5 cm., E.Ü.İ
68. Mübin Orhon, Kağıt üzerine guaş, 20x26 cm., 1921, M.C.İ
69. Mübin Orhon, Tuval üzerine yağlıboya, 50x100 cm., R.N.İ
70. Selim Turan, Kağıt üzerine guaş, 62.5x47 cm., R.N.İ
71. Mübin Orhon, Kağıt üzerine guaş, 30.5x38 cm., M.C.İ
72. Abidin Dino, Kağıt üzerine guaş, 70x50 cm., E.Ü.İ
73. Nejad Devrim, Tuval üzerine yağlıboya, 40x30 cm., R.N.İ
74. Fuat İzer, Natürmort, Tuval üzerine yağlıboya, 30x38 cm., E.Ü.İ
75. Abidin Dino, Kağıt üzerine guaş, 57x49 cm., E.Ü.İ
76. Sururi, Karton üzerine kuru pastel, 50x65 cm., R.N.İ
77. Nazmi Yılmaz, Kağıt üzerine yağlı pastel, 25x21.5 cm., R.N.İ
78. İlhan Arakon, Kağıt üzerine karakalem, 28x21.5 cm., R.N.İ
79. Burhan Uygur, Kağıt üzerine yağlı pastel ve çini mürekkebi, 21x17 cm., M.C.İ
80. Bedri Rahmi Eyüboğlu, Kağıt üzerine guaş, 18x22.5 cm., R.N.İ
81. Hakkı Anlı, Tuval üzerine yağlıboya, 64x80 cm, 1977, M.C.İ
82. İbrahim Çallı, Kontrplak üzerine yağlıboya, 28x20 cm., M.C.İ
83. Bedri Rahmi Eyüboğlu, Beyaz Esire, Kağıt üzerine yağlıboya, 26x20 cm., R.N.İ
84. Avni Arbaş, Zenne Rıfat'ın Portresi, Kağıt üzerine karakalem, 32.5x25 cm., R.N.İ
85. Hikmet Onat, Tuval üzerine yağlıboya, 41x31cm., 1910-1914, Cormon Atölyesi, R.N.İ
86. İbrahim Balaban, Askerler, Kağıt üzerine çini mürekkebi, 16.5x23 cm., 1951, R.N.İ
87. Abidin Dino, Kağıt üzerine çini mürekkebi, 49x64 cm., R.N.İ
88. Mümtaz Yener, Tuval üzerine yağlıboya, 45x32.5 cm., E.Ü.İ
89. Abidin Dino, Kağıt üzerine karakalem ve çini mürekkebi, 19.5x12.5 cm., M.C.İ

90. Ali Dino, Kağıt üzerine aquarelle, 30.5x22.5 cm., 1921, R.N.İ
91. Arif Dino, Kağıt üzerine aquarelle, 25.5x17.5 cm., R.N.İ
92. Arif Dino, Kağıt üzerine karakalem, 14x11 cm., R.N.İ
93. Arif Dino, Kağıt üzerine renkli mürekkep, 15.5x8 cm., R.N.İ
94. Arif Dino, Kağıt üzerine karakalem, 21x16 cm., R.N.İ
95. Abidin Dino, Arlequin, Kağıt üzerine çini mürekkebi, 23.5x15 cm., R.N.İ
96. Arif Dino, Kağıt üzerine aquarelle, 18x25 cm., R.N.İ
97. Ahmet Dino, Avşa Adası'ndan, Kağıt üzerine aquarelle, 23x22 cm., 1972, R.N.İ
98. Fuat İzer, Gemiler, Kağıt üzerine guaş, 26x36 cm., 1946, R.N.İ
99. Aliye Berger, Gravür, 18x13 cm., 1948, R.N.İ
100. Kemal Sönmezler, Kağıt üzerine çini mürekkebi, 33x26 cm., 1949, R.N.İ
101. Selim Turan, Karacaahmet Manzarası, Tuval üzerine yağlıboya, 31x42 cm., R.N.İ
102. Hakkı Anlı, Tuval üzerine yağlıboya, 118x89 cm., 1963, R.N.İ
103. Hakkı Anlı, Tuval üzerine yağlıboya, 98x82 cm., 1961, M.C.İ
104. Hakkı Anlı, Karton üzerine yağlıboya, 104x74 cm., M.C.İ
105. İrfan Ertel, Diken, Tuval üzerine yağlıboya, 80x35 cm, 2004, R.N.İ
106. Sedat Nuri, Kağıt üzerine guaş, 32x23.5 cm., R.N.İ
107. Abidin Dino, Kağıt üzerine sanguine, 23x23 cm., R.N.İ
108. Abidin Dino, Kağıt üzerine guaş, 10.5x11 cm., R.N.İ
109. Abidin Dino, Kağıt üzerine çini mürekkebi, 23.5x17 cm., M.C.İ
110. Abidin Dino, Kağıt üzerine çini mürekkebi, 34.5x26.5 cm., R.N.İ
111. Burhan Uygur, Kağıt üzerine çini mürekkebi, 20x20 cm., 1980, R.N.İ
112. Nazmi Yılmaz, Kağıt üzerine yağlı pastel, 25x15 cm., 1981, E.Ü.İ
113. Nazmi Yılmaz, Kağıt üzerine yağlı pastel, 18x9 cm., E.Ü.İ
114. Avni Arbaş, Karton üzerine çini mürekkebi, 48.5x64 cm., E.Ü.İ
115. Bedri Rahmi Eyüboğlu, Kontrplak üzerine yağlıboya, 12x18.5 cm., R.N.İ
116. Abidin Dino, Kağıt üzerine çini mürekkebi, 19.5x13.5 cm., M.C.İ
117. Arif Dino, Kağıt üzerine karakalem, 14.5x10 cm., R.N.İ
118. Abidin Dino, Kağıt üzerine çini mürekkebi, 63x34.5 cm., R.N.İ
119. Abidin Dino, Kağıt üzerine çini mürekkebi, 24.5x11.5 cm., R.N.İ
120. Eren Eyüboğlu, Kağıt üzerine çini mürekkebi, 33.5x23.5 cm., R.N.İ
121. Ahmet Dino, Kağıt üzerine karakalem ve sanguine, 26x20 cm., 1921, R.N.İ
122. Ahmet Dino, Kağıt üzerine karakalem ve sanguine, 20x26 cm., 1921, R.N.İ
123. Ahmet Dino, Kağıt üzerine karakalem ve sanguine, 20x26 cm., 1921, R.N.İ
124. Ahmet Dino, Kağıt üzerine karakalem ve sanguine, 26x20 cm., 1921, R.N.İ
125. Selim Turan, Kağıt üzerine yağlıboya, 28x20 cm., M.C.İ
126. Arif Dino, Kağıt üzerine çini mürekkebi, 12.5x8 cm., R.N.İ
127. Sedat Nuri, Kağıt üzerine çini mürekkebi ve aquarelle, 34x26 cm., R.N.İ
128. Sedat Nuri, Kağıt üzerine çini mürekkebi ve kırmızı kalem, 34x26.5 cm., R.N.İ
129. Sedat Nuri, Kağıt üzerine çini mürekkebi, 34x26.5 cm., R.N.İ
130. Sedat Nuri, Kağıt üzerine çini mürekkebi, 29.5x23 cm., R.N.İ
131. Sedat Nuri, La Novelle Charmeuse, Kağıt üzerine kuruboya, 27x21 cm., R.N.İ
132. Sedat Nuri, Kağıt üzerine çini mürekkebi ve aquarelle, 34x26 cm., R.N.İ
133. Sedat Nuri, Kağıt üzerine çini mürekkebi ve aquarelle, 20x26.5 cm., R.N.İ
134. Sedat Nuri, Kağıt üzerine çini mürekkebi, 36x27 cm., R.N.İ
135. Sedat Nuri, Kağıt üzerine karakalem ve aquarelle, 25x27 cm., R.N.İ
136. Sedat Nuri, Kağıt üzerine aquarelle, 27x21 cm. R.N.İ

Galeri Nev Yayınları'nda İleri Ailesi Koleksiyonu'ndan Sanatçılar

Mübin Orhon, Robert ve Lisa Sainsbury Koleksiyonu, Ali Artun, Necmi Sönmez, Türkçe, genişletilmiş ikinci baskı, Ankara, 2011.

Resme Bakan Yazilar, Deniz Artun (ed.), Türkçe, genişletilmiş ikinci baskı, iki cilt, 525 s., Ankara, 2010.

Abidin Dino, Gerilla Desenleri, Rasih Nuri İleri, Türkçe, 80 s., Ankara, 2005.

Resme Bakan Yazilar, Ali Artun (ed.), Türkçe, 318 s., Ankara, 2004.

Abidin Dino, Güzin'in Abidinleri, Onuncu Ölüm Yıldönümü Anısına, Ferit Edgü, Türkçe, 63 s., İstanbul, 2003.

Nejad Devrim, 1923-1995, Haldun Dostoğlu, Maria Devrim, Lydia Harambourg, Jacques Lassaigne, Türkçe, Fransızca, Çeviri: Murat Güvenç, 175 s., İstanbul, 2001.

1950-2000, Türkiye'de Çağdaş Sanat, Müzekitap, Ali Artun, Haldun Dostoğlu, iki cilt, 1468 s., İstanbul, 1999.

Hakkı Anlı, Necmi Sönmez, Türkçe, 172 s., İstanbul, 1998.

Nejad Devrim, Ferit Edgü, Türkçe, Fransızca, Çeviri: Erdim Öztokat, 64 s., İstanbul, 1996.

Abidin Dino, 20.10.1993, Ferit Edgü, Bennu Gerede, Türkçe, 12 s., İstanbul, 1995.

Abidin Dino, İşkence Desenleri, Ali Artun, Türkçe, İngilizce, Çeviri: Fred Stark, 66 s., Ankara, 1994.

Nejad Devrim, Sefa Sağlam, Türkçe, 36 s., İstanbul, 1993.

Erol Akyavaş, Son Baskılar, Türkçe, 8 s., İstanbul, 1993.

Erol Akyavaş, İkonoklastlar İçin İkonalar, Semih Kaplanoğlu, Alexander Borofsky, Türkçe, İngilizce, Çeviri: Zeynep Rona, 24 s., İstanbul, 1993.

Abidin Dino, Biçimden Öte, Abidin Dino, Türkçe, 20 s., İstanbul, 1993.

Abidin Dino, Ak la Ka ra, Abidin Dino, Türkçe, 28 s., İstanbul, 1993.

Mübin Orhon, Abidin Dino, Türkçe, 60 s., İstanbul, 1992.

Abidin Dino, Çiçekleme, Yaşar Kemal, Türkçe, 48 s., İstanbul, 1990.

Erol Akyavaş, Paintings, Jale Erzen, Enis Batur, İngilizce, 32 s., İstanbul, 1988.

Abidin Dino, Bu Dünya, Ferit Edgü, Türkçe, İngilizce, Çeviri: Fred Stark, 96 s., Ankara, 1986.

Arif Dino, Yüz, Abidin Dino, Türkçe, İngilizce, Fransızca, 76 s., 100 nüsha, édition de luxe, Ankara, 1985.

Abidin Dino, El, Abidin Dino, Türkçe, İngilizce, Fransızca, 124 s., 100 nüsha, édition de luxe, Ankara, 1984.

İleridekiler: İleri Koleksiyonu'ndan Bir Seçki

[...] Birçok kişi benim resim koleksiyoncusu olduğumu sanıyor. Oysa ben hiçbir zaman resim koleksiyoncusu olmadım, olmayı düşünmedim, kaldi ki böyle bir olanağım da olmamıştır.

Yeniköy'deki evimizin duvarlarında, büyük dedem Abidin Paşa'nın Pavli Cagliari tarafından yapılmış portresi, Güzel Sanatlar Akademisi Müdürü Namık İsmail'in birçok tablosu ve diğer bazı resimleri bulunuyordu. Küçük amcam mühendis Sedat Nuri, büyük dayım Ali Dino ve dostları karikatürist Sedat Simavi dergilerde karikatürler yayınlıyorlardı, en yakın dostları ise Türkiye Sosyalist İşçi ve Çiftçi Partisi Genel Başkanı Namık İsmail'den başkası değildi. Sade onlar değil, büyük amcam mimar Vedat Tek Paris Resim Akademisi'nden mezundu; dayılarım Arif, Ahmet ve Abidin de resim yapıyordular. Böylece, dolaplar dolusu resimleri olan bir evde büyümüştüm. Resim koleksiyonu diye bir kavramla ilişkim olmadı, sadece ressamlar tanıdım.

Evet, ressamlarla, dayılarımın arkadaşlarıyla, hatta benim okul arkadaşım Avni Arbaş ve diğerleriyle çok yakınlığım olmuştu. Sonra anlatacağım birçok resim bizim eve getirilip terk edilmişdir; geri alınmıştır; sevdigimiz insanlara da, örneğin düğünlerde rahatlıkla Namık İsmail'ler, Fikret Mualla'lar, Selim Turan'lar hediye etmişimdir. Bence bu anlattıklarım resim koleksiyoncusu kavramı ile özdes değildir.

Böyle bir muhit içinde bende kendiliğinden bir resim kültürü gelişmiştir ve böyle bir kültür olmadan ressam da, resim tüccarı da, koleksiyoneri de olmak mümkün değildir. [...]

Rasih Nuri İleri, 2010

